

Jaarstukken Prolander 2018

Jaarverslag en jaarrekening over het boekjaar 2018

1 maart 2019 | versie definitief | auteurs: Jan Bosker, Jan van Erp & Joep Rink

Prolander werkt aan het landschap van Drenthe en Groningen

Jaarstukken Prolander 2018

Jaarverslag en jaarrekening over het boekjaar 2018

Opdrachtgever	Prolander
Naam contactpersoon	Jan Bosker
Telefoon contactpersoon	0592-365056
E-mail contactpersoon	j.bosker@prolander.nl
Postbus contactpersoon	50040, 9400 LA Assen
Auteurs	Jan Bosker, Jan van Erp & Joep Rink

Prolander werkt aan het landschap van Drenthe en Groningen

Postadres: Postbus 50040, 9400 LA Assen

0592-365000 • info@prolander.nl • www.prolander.nl

Aanbiedingsbrief

We kijken terug op een jaar met een bewogen start: het plotselinge overlijden begin januari van onze Programmamanager, Ron Blokzijl en vlak daarna in februari Annet van Schreven die als lid van onze Raad van Advies zeer nauw betrokken was bij Prolander. Beiden waren zeer geliefd en gewaardeerd. Dit grote verlies heeft ons hard geraakt. Het was goed om samen te rouwen en daarna ook samen weer aan de slag te gaan met onze projecten en onze ontwikkelopgave. In veel projecten in het landschap van Groningen en Drenthe ging de schop de grond. En de Koning kwam zelfs langs om een kroon te zetten op het werk in en rondom het Bargerveen. Met de ontwikkeling van Prolander zetten we steeds nieuwe stappen, in nauwe samenwerking met beide provincies.

De Evaluatie Prolander 2016-2017 is in de eerste maanden van 2018 voltooid en aan het bestuur aangeboden. In hoofdlijn wordt hierin het beeld bevestigd zoals dat in het organisatie-ontwikkelplan (OOP) al is beschreven. Kortweg: Prolander komt als jonge organisatie goed op gang en heeft daarbij vier aandachtspunten. Zo is er aandacht nodig voor kwetsbaarheid van de solofuncties op cruciale posities (stevigheid van onze “ruggengraat”), voor verder ontwikkelen van de opdrachtgever-opdrachtnemer relatie met de provincie, voor flexibiliteit in de capaciteit in relatie tot een fluctuerende vraag vanuit de opdrachten en voor professionaliteit in de IT-ondersteuning. In de begroting 2019 heeft het bestuur structurele middelen beschikbaar gesteld voor vier functies in deze “ruggengraat”. Ook is er geld voor personele flexibiliteit waardoor we kunnen reageren op fluctuaties in de vraag vanuit onze opgave en tot slot zijn de personele meerkosten als gevolg van het generatiepact opgenomen. Daarnaast is conform de aanbeveling in de evaluatie een informatieplan opgesteld. Een eerste deel daarvan gaat in 2019 in uitvoering.

Over het jaar 2018 hebben we een voordelig resultaat geboekt van € 323.897. Dit is het gevolg van lagere loonkosten als gevolg van het niet meteen kunnen invullen van bepaalde vacatures door een aantrekkelijke arbeidsmarkt en een overschot binnen het budget van het OOP. Omdat nog niet alle voorgenomen acties in 2018 zijn afgerond doordat we het jaar iets anders zijn gestart dan gepland en de voorgenomen acties daarom later zijn gestart.

Provinciale Prestatieovereenkomsten

In nauwe, rolvaste samenwerking tussen provincie en Prolander is reeds vóór de zomer van 2018 de PPO 2019 ambtelijk afgerond inclusief een doorkijk tot en met 2022. Zowel beide provincies als Prolander hebben hier een grote stap gemaakt in de aansturing van het programma. Daarnaast hebben we in 2018 concreet geïnvesteerd in de relatie opdrachtgever-opdrachtnemer en in projectmatig werken.

Onze realisatie ‘buiten’ begint vaak met de beschikbaarheid van grond voor natuur-inrichting. Particulier beheer is een nog bescheiden maar groeiende component. We zien een stijging bij het beschikbaar krijgen van gronden voor het nationaal natuurnetwerk (NNN) zowel bij verwerving ter plekke in het NNN en als bij ruilgrond. Voor de beide provincies samen, gaat het in totaal om circa 850 ha. Bij het inrichten van het NNN draaien op diverse plekken de machines van de uitvoering al, in bijvoorbeeld Bargerveen, Oude Willem en Polder Vredewold. Het aantal opgeleverde hectares in 2018 is niet hoog. Het accent ligt in de deelprogramma's en regio's vooralsnog op planvorming en besteksvoorbereiding, zoals in Oude Diep en Zuidelijk Westerkwartier. De ‘hectare-oogst’ gerealiseerde natuur valt vooral in 2020 en soms daarna. Voor landbouwstructuurverbetering met kavelruil was 2018 een bijzonder goed jaar met in elk van beide provincies meer dan 1.000 ha gerealiseerd.

Samenvattend liggen we, ondanks een verdrietige en moeilijke start van 2018, goed op koers met de uitvoering van het programma en de ontwikkeling van onze organisatie. Ik ben er trots op en kijk met veel enthousiasme uit naar 2019!

Evelien van Everdingen
Directeur Prolander

Inhoudsopgave

Jaarverslag	9
1. Programmaverantwoording	10
1.1. Wat hebben we gedaan en bereikt?	10
1.1.1. Extern: het werk in de projecten	10
1.1.2. Intern: doelen en resultaten van de organisatie Prolander	16
1.1.3. Intern: bedrijfsvoering	19
1.2. Ondersteuning door de deelnemende provincies	21
1.3. Wat heeft het gekost en wat waren de baten?	22
1.3.1. Voorstel resultaatbestemming 2018	22
2. Paragrafen	23
2.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	23
2.1.1. Kaders weerstandvermogen	23
2.1.2. Inventarisatie van de risico's	23
2.1.3. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit	25
2.1.4. Confrontatie met beschikbare weerstandscapaciteit	26
2.1.5. Financiële kengetallen	26
2.2. Financiering	27
2.2.1. Kasgeldlimiet	27
2.2.2. Geldleningen	28
2.2.3. Omslagrente	28
2.2.4. Renterisiconorm	28
2.3. Bedrijfsvoering	29
2.4. Organisatieontwikkelplan	30
2.4.1. Voortgang Organisatieontwikkeling	30
2.4.2. Overhevelingsvoorstel OOP-middelen 2018	34
Jaarrekening	35
3. Waarderingsgrondslagen	37
3.1. Grondslagen voor waardering	37
3.2. Grondslagen voor resultaatbepaling	38

4. Overzicht van baten en lasten.....	39
4.1. Overzicht van baten en lasten	39
4.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten	40
4.2.1. Personele kosten	40
4.2.2. Materiële kosten.....	40
4.2.3. Bijdragen	41
4.3. Overzicht van incidentele baten en lasten	41
5. Balans	42
5.1. Balans per 31 december 2018.....	42
5.2. Toelichting balans per 31 december 2018.....	43
5.2.1. Vaste activa.....	43
5.2.2. Vlottende activa.....	44
5.2.3. Vaste passiva	45
5.2.4. Vlottende passiva.....	46
5.3. EMU-saldo	47
5.4. Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen	48
5.5. Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen	49
6. Analyse begrotingsrechtmatigheid	50
7. Wet normering topfunctionarissen.....	51
8. Gebeurtenissen na balansdatum.....	53
9. Controleverklaring van de accountant.....	54
Bijlagen	55
Bijlage 1 – Wijzigingen op de begroting 2018 voor wijziging	57
Bijlage 2 – Berekening financiële kengetallen	58
Bijlage 3 – Gedetailleerd overzicht van de activa	59
Bijlage 4 – Gedetailleerd overzicht overhead	60
Bijlage 5 – Taakveldenoverzicht.....	61
Bijlage 6 – Lijst met afkortingen.....	62

Jaarverslag

1. Programmaverantwoording

Prolander is dé uitvoeringsorganisatie voor het landelijk gebied van de provincies Drenthe en Groningen. Wij vertalen provinciaal beleid naar concrete plannen; van het ontwerp tot regie op het proces en de uitvoering. Uiteindelijk zorgen we ervoor dat de schop de grond in gaat. Wij werken aan de inrichting van een mooi, waardevol en toekomstbestendig landelijk gebied waar alle generaties kunnen wonen, werken en recreëren.

Bij Prolander staan de projecten in het landelijk gebied centraal en dat vertaalt zich in onze werkwijze. De uitvoeringsorganisatie die daarvoor nodig is, is het hoofdonderwerp van deze Programmaverantwoording. De begroting 2018 is op 19 juni 2017 vastgesteld. In totaal is de begroting 2018 in de loop van het jaar vier keer gewijzigd. Geen van de wijzigingen hebben geleid tot een wijziging van de deelnemersbijdragen van de provincies.

1.1. Wat hebben we gedaan en bereikt?

De taak van Prolander is met name het realiseren van de 'natuuropgave' in Drenthe en Groningen. Voor het Natuurnetwerk Nederland (NNN) moet er van 2015 tot 2027 in deze twee provincies ruim 5.500 ha grond beschikbaar komen en ruim 11.000 ha natuur worden ingericht. In 2018 zijn in de beide provincies weer grote stappen gezet om deze doelen te halen. Zo is circa 850 ha beschikbaar gekomen; voor de NNN-inrichting is met name geïnvesteerd in plannen en besteksvoorbereiding. De oplevering volgt komende jaren. De verantwoording over de werkzaamheden in de projecten gebeurt via de provinciale verantwoordingscyclus. Prolander is georganiseerd als matrixorganisatie, waarbij de projecten, ondergebracht in de bedrijven 2 (Groningen) en 3 (Drenthe) worden aangestuurd door het programmamanagement. Met dit jaarverslag brengen we verantwoording uit over de bedrijfsvoering van Prolander, zijnde de organisatiestructuur en -werkwijze en de daarmee gemoeide kosten (bedrijf 1).

1.1.1. Extern: het werk in de projecten

Projecten Groningen

In 2018 is in het Zuidelijk Westerkwartier 56 ha voor de NNN en 174 ha ruilgrond beschikbaar gekomen. Dit is een sprong vooruit en hiermee ontstaat een stevige basis voor de uitvoering.

De extra inzet op ruilgrond was mogelijk doordat provinciale staten extra krediet beschikbaar stelden (voorjaar 2018). De uitwerking van de vastgestelde inrichtingsplannen naar concrete uitvoeringsbestekken is gestart voor De Drie Polders: Polder de Dijken-Bakkerom, de Lettelberterbergboezem en de zes landbouwpolders met een opgave vanuit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Om hier voldoende slagkracht te hebben, is een strategische samenwerking gestart met vijf ingenieursbureaus. Ook zijn veel onderzoeken gestart naar grondwater, archeologie, milieu, ecologie en niet gesprongen explosieven. De uitkomsten hebben geleid tot programma's van eisen (PvE's) die in november 2018 door beide opdrachtgevers zijn vastgesteld. Aan de hand van deze plannen zijn de eerste voorlopige ontwerpen gemaakt en op kosten gezet. De streek is met gebiedsbijeenkomsten geïnformeerd over de voortgang, de uitkomsten van de onderzoeken en de voorlopige ontwerpen. Daarnaast komt maandelijks een nieuwsbrief uit en houden we keukentafelgesprekken ter bevordering van het draagvlak.

Proefkades Zuidelijk Westerkwartier

Locatiebezoek Zuidelijk Westerkwartier

Om het gebiedsproces Medenertilsterpolder te versnellen wordt ontwikkelingsgericht toegewerkt naar een gezamenlijk plan waarin de ambities van de boeren (verenigd in het collectief CMTP), Het Groninger Landschap en de provincie Groningen een plek krijgen. Met de externe procesbegeleider wordt gezocht naar ruimte om in 2019 stappen te kunnen maken in het gebiedsproces. In Westerwolde (Ruiten Aa) en Groningen-Centraal (Lagewal) is ingezet op besteksvoorbereiding zodat in 2019 de schop de grond in kan.

Westerwolde Ruiten Aa

Op subsidieverstreking is in 2018 nog een tandje bijgezet: naast de reguliere subsidies en de Leader-aanvragen is ook gewerkt aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Deze werkzaamheden voor subsidies zijn per 1 januari 2019 door de provincie Groningen overgenomen.

Projecten Drenthe

Op 14 december is het “Oostervoortsche Diep fase 3” formeel opgeleverd en het gebied formeel overgedragen aan Staatsbosbeheer en het waterschap Noorderzijlvest. Het ingerichte natuurgebied houdt nu water beter vast en de landbouw kan schommelingen in de waterstanden beter opvangen.

Oplevering Oostervoortsche Diep

De uitvoering het inrichtingsplan Geelbroek loopt vertraging op vanwege de zorgen over mogelijke grondwaterstandsverhogingen in aangrenzende landbouwgronden. Na extra hydrologisch onderzoek is de aandacht nu gericht op goede nazorg en een schaderegeling. In de Hunze is gestart met de uitwerking van een plan van aanpak voor de functieverandering van Bronnegermaden en Achterste Diep. In de Stuurgroep Hunze is geconstateerd dat de verschillende ruimtelijke opgaven vragen om een integrale aanpak. Het gaat dan om natuur, transitie binnen de landbouw en de energiesector (zonneweides), veenoxidatie en de noodzaak tot CO₂-reductie. Prolander maakt daarvoor een plan van aanpak. Met de installatie van de Bestuurlijke Adviescommissie Oude Diep is de projectorganisatie compleet. Het voor de planvorming essentiële hydrologisch onderzoek is gegund en er zijn peilbuizen geplaatst in het Mantingerzand en -bos.

In de Oude Willem verloopt de uitvoering van het natuurbestek met LIFE-financiering zeer voorspoedig.

Fietsers in Oude Willem

In Bargerveen is de Buffer Noord feestelijk opgeleverd. In de buffer was bovendien ruimte voor de recreatieve elementen die ontwikkeld zijn in samenwerking met de Vereniging Dorpsbelangen Zwartemeer. De recreatieve elementen omvatten onder meer het inpassen van een fietspad, drie visstekken en het accentueren van bewonersplaatsen in de buffer. De Schaapskooi is in september opgeleverd en op 27 september feestelijk geopend door Zijne Majesteit Koning Willem Alexander. Een bijzonder moment!

Opening Schaapskooi Bargerveen op 27 september door Zijne Majesteit Koning Willem Alexander

Fietsers in het Bargerveen

Prolander heeft extra ingezet om de Boermarke Zeijen te ondersteunen bij natuurinclusieve landbouw in relatie tot het realiseren van de NNN. Op basis van de evaluatie van het Faunaloket is besloten de ondersteuning door Prolander van het FBE-bestuur met ingang van 1 januari 2019 te beëindigen. De werkzaamheden zijn tot tevredenheid van partijen afgerond en worden nu overgenomen door de provincie Drenthe.

Symposium Circulair Markeplan Zeijen, 18 juli 2018

1.1.2. Intern: doelen en resultaten van de organisatie Prolander

Om deze resultaten te kunnen behalen, is nodig dat de organisatie beschikt over de middelen en de faciliteiten om doeltreffend te kunnen acteren. Hiervoor zijn in de programmabegroting 2018 enkele doelen geformuleerd. Per doel geven we aan welke resultaten zijn bereikt.

Doel 1: de inzetbaarheid van het beschikbare personeel maximaliseren

Belangrijke elementen hierbij zijn kwalitatief goede personeels- en salarisadministratie, professioneel HR-management, adequate arbozorg en goed ziekteverzuimmanagement (norm max. 3%).

Resultaat doel 1: dit doel is grotendeels gerealiseerd

Zowel de personeels- en salarisadministratie als het HR management en arbozorg voldoen aan de kwaliteitseisen. Dit geldt ook voor het verzuimmanagement, al is het gerealiseerde verzuim, met name door enkele langdurige zieken hoger uitgevallen dan de norm. Het verzuim bedroeg in 2018 6,3%. Van dit verzuimpercentage was 5,2% langdurig (43 dagen of meer), 0,6% middellang (8- 42 dagen) en 0,5% kort (minder dan 8 dagen). Het langdurig verzuim is in zeer beperkte mate werk gerelateerd.

Doel 2: de beschikbaarheid van voldoende flexibel inzetbaar personeel om pieken in de werkzaamheden goed op te kunnen vangen.

Belangrijke elementen hierbij zijn een ruime flexibele schil van personeel, maximaal 15% van het totale personeel¹ en brede inzetbaarheid van personeel op meerdere functies.

Formatie

De omvang van de formatie was bij de start 76,1 fte. Dit is de formatie zoals die (op geld gezet) vanuit EZ/DLG per 01-03-2015 aan de provincies Groningen en Drenthe is overgedragen.

Flexibele schil

Prolander werkt met een vaste formatie en een flexibele schil (van tijdelijke functies en inhuur derden). Continuïteit van werk en behoud van expertise zijn leidende principes voor de keuze tussen vaste en tijdelijke functies. Uitgangspunt is dat de vaste kern van het werk in beginsel door vaste medewerkers wordt vervuld. Enige mate van flexibiliteit in de formatie is wel wenselijk, aangezien de werklust van Prolander per jaar kan wisselen en er vanwege de kwetsbaarheid op bepaalde solofuncties ruimte moet zijn voor vervanging of achtervang. Met de vaststelling van het organisatie-ontwikkelplan is tijdelijk extra geld beschikbaar gekomen om met name in 2018 knelpunten tijdelijk op te lossen.

Volgens bedrijfsplan is 5% à 10% van de loonsom gereserveerd voor flexibele inzet en inhuur. In de begroting 2018 is voor de flexibele schil een streefpercentage van 15% genoemd. De flexibele schil is berekend door het gemiddeld aantal fte's van tijdelijke medewerkers en de inhuur van derden af te zetten tegen de gemiddelde totale bezetting.

Resultaat doel 2: dit doel is gerealiseerd

In 2018 bedroeg de vaste bezetting 62,1 fte en de totale gemiddelde bezetting 76,2. Het gerealiseerde percentage voor de flexibele schil is met 18% hoger dan het streefpercentage van 15%, o.a. door ziektevervangings. Enkele medewerkers zijn doorgeschoven naar andere functies of taken.

¹ Door de sterke fluctuaties in het werk om de NNN te realiseren is een percentage van 15% bepaald.

Doel 3: de beschikbaarheid van voldoende vaardig personeel (conform het organisatieontwikkelplan)

Belangrijke elementen hierbij zijn scholingsbeleid ondersteunend aan de taakstelling van Prolander en scholingsmogelijkheden, gericht op duurzame inzetbaarheid van het Prolander-personeel.

Resultaat doel 3: dit doel is deels gerealiseerd

Met het scholingsbeleid en de scholingsmogelijkheden zijn goede faciliteiten geboden waarvan daadwerkelijk gebruik is gemaakt. De feitelijke uitputting van de beschikbare middelen bleef wat achter bij het budget. Op concernniveau is aandacht besteed aan projecten- en programmasturing en aan de relatie opdrachtgever-opdrachtnemer. Verder heeft een groot aantal medewerkers, waaronder projectleiders en projectmedewerkers examen gedaan voor VCA VOL (diploma veilig en gezond werken), waarmee we de veiligheid bij de uitvoering van projecten en de veiligheid van medewerkers en de medewerkers van door ons ingehuurd bedrijven extra aandacht hebben gegeven.

Doel 4: de beschikbaarheid van adequate ondersteunende systemen

Belangrijke elementen hierbij zijn ongestoorde werking en goede performance van kantoorautomatisering inclusief mogelijkheid tot thuiswerken, van de GIS applicaties, van het financieel systeem EBS en van VRIS. Daarnaast omvat het volledige en tijdige archivering en adequate ondersteuning voor de medewerkers die op locatie werken.

Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd

Binnen de beschikbare mogelijkheden zijn de gestelde doelen gerealiseerd. Uit het informatieplan wat in 2018 is afgerond volgt een aantal deelprojecten. Voor de uitvoering, die in 2019 start, wordt als eerste gestart met SharePoint, waarmee o.m. de archief functie verbeterd.

Doel 5: het realiseren van bedrijfsprocessen die in control zijn

Belangrijke elementen hierbij zijn de operational excellence van de bedrijfsprocessen, onder andere door automatisch inboeken van facturen en bankafschriften en implementatie van een document managementsysteem (DMS). Daarnaast is er aandacht voor projectmanagement, gericht op een goede projectsturing en –beheersing en risicomanagement. Tenslotte omvat dit doel de implementatie en borging van integrale administratieve organisatie zoals ontwikkeld in 2016.

Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd

De bedrijfsprocessen zijn in control. Enkele verbeterpunten van de bedrijfsprocessen zijn in 2018 nog niet gerealiseerd, zoals het automatisch inboeken van facturen en een DMS. Voor het laatste is inmiddels “groen licht” gegeven zodat er in 2019 mee gestart kan worden.

Doel 6: aandacht geven aan de herkenbaarheid bij de stakeholders van Prolander zowel wat betreft de projecten als de organisatie Prolander

Voor burgers en stakeholders is het belangrijk om Prolander te kunnen vinden als er vragen zijn of behoefte is aan informatie over projecten in hun omgeving. Ook is gebleken dat herkenbaarheid en vindbaarheid van Prolander belangrijk is in het kader van arbeidsmarktcommunicatie. Belangrijke elementen hierbij zijn een herkenbare huisstijl en consequent gebruik van het logo in alle uitingen, een up-to-date website, presentatie door middel van artikelen in vaktijdschriften en een nulmeting naar de naamsbekendheid van Prolander bij de stakeholders.

Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd

De huisstijl is herkenbaar en wordt goed gebruikt. Het consequente gebruik wordt nog verder geprofessionaliseerd met een huisstijlhandboek, dat begin 2019 gereed zal zijn. De website is functioneel en up-to-date en de projectcommunicatie heeft in 2018 een boost gekregen waardoor het voor burgers makkelijker wordt om relevante informatie over projecten in hun omgeving te vinden. Een nulmeting naar de naamsbekendheid van Prolander bij de stakeholders heeft nog niet plaatsgevonden wachtende op de uitkomsten van het identiteitstraject.

Doel 7: goede opdrachtgever-opdrachtnemer relaties

Belangrijke elementen hierbij zijn een constructieve en rolvaste overlegsituatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer; te bevorderen met toepassing van de VanGuard methodiek² om samen met de opdrachtgever de verbeterpunten in beeld te krijgen en het realiseren van de afgesproken projectresultaten.

Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd

Dit jaar is een grote stap gezet in de relatie tussen opdrachtgever provincie en opdrachtnemer Prolander. Succesvol was daarbij om de leerstof uit speciale workshops direct toe te passen in het proces om de PPO 2019 te maken. Door dit samen en concreet op te pakken, is veel bereikt voor rolvaste samenwerking gedurende het jaar. Dit wordt verder uitgebouwd in 2019. De resultaatgerichtheid is in dit proces meegenomen door heldere resultaatafspraken en mijlpalen in de PPO 2019 op te nemen en deze resultaat-focus direct in 2018 te introduceren. De inrichting van de sturing en verantwoording intern en extern wordt in 2019 met name op dit aspect geactualiseerd.

Doel 8: Uitvoering doelen 2018 van het organisatieontwikkelplan

Het organisatieontwikkelplan focust op de versterking van flexibiliteit, innovatie en creativiteit in onze eigen organisatie en aanpak van onze werkzaamheden. Het plan is gebaseerd op de gezamenlijke analyse door medewerkers, MT en opdrachtgevers van ontwikkelpunten voor de toekomst. Daarbij is het een voortzetting van het bedrijfsplan van Prolander. De ontwikkelpunten zijn vertaald in het implementatieplan Prolander. Zo blijven we investeren in de ziel en kernwaarden van Prolander. Het resultaat is dat opdrachtgevers, stakeholders en belanghebbenden, bevoegen, ondernemende, verbindende en resultaatgerichte medewerkers zien die van hoog tot laag weten waar ze voor staan en waar ze trots op zijn.

Belangrijke aandachtspunten in het organisatieontwikkelplan zijn:

- Resultaatgerichtheid en projectmanagement / risicomanagement
- Bestuurlijke sensitiviteit
- Nieuwe samenwerking in het gebied
- Identiteit
- Digitaal werken
- Communicatie
- Innovatie
- Opdrachtnemer-opdrachtgever

² De VanGuardmethodiek kijkt naar het functioneren van organisaties vanuit het perspectief van de klant. Het veranderen van organisaties gaat volgens deze methodiek van buiten naar binnen. In het veranderproces hebben medewerkers en leidinggevendenden allemaal hun eigen taak bij het verbeteren van de werkwijze en de inrichting van de organisatie.

Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd

Aan de meeste van de bovengenoemde aandachtspunten is aandacht besteed. In 2018 is in het bijzonder aandacht besteed aan projectmanagement, identiteit en opdrachtnemer-opdrachtgever. Eind 2018, begin 2019 heeft een identiteitstraject plaatsgevonden, waarbij de kernwaarden van Prolander aandacht hebben gekregen. Als vervolgstap beogen we de herkenbaarheid daarvan bij al onze stakeholders te vergroten. Aandachtspunten die nog aan de orde gaan komen in 2019 zijn projectmanagement en risicomanagement.

1.1.3. Intern: bedrijfsvoering

Sturing & management

Het management van Prolander omvatte in 2017 de directeur (1,0 fte), de 3 teamleiders (2,9 fte) en de programmamanager (1 fte). Een van de teamleiders is tevens concerncontroller en is in 2017 van start gegaan. In 2018 is, mede op basis van de uitkomsten van de in 2018 afgeronde evaluatie Prolander, het programmamanagement versterkt door een adjunct-programmamanager (1 fte).

Prolander is georganiseerd als matrixorganisatie, waarbij de projecten, ondergebracht in de bedrijven 2 (Groningen) en 3 (Drenthe) worden aangestuurd door het programmamanagement. De hiërarchische lijn is vormgegeven door de teamleiders met personele bevoegdheden. De uitvoeringsorganisatie Prolander, ook wel aangeduid als bedrijf 1, wordt aangestuurd door de directeur.

Generatiepact

De leeftijdsopbouw van de medewerkers van Prolander is erg scheef. Er is een ondervertegenwoordiging van jonge medewerkers en een oververtegenwoordiging van oudere medewerkers. Hierdoor zijn er knelpunten t.a.v. de instroom, doorstroom en uitstroom van medewerkers. Het generatiepact is een van de instrumenten die worden ingezet om te zorgen dat oudere ambtenaren langer duurzaam inzetbaar zijn gekoppeld aan extra instroom van nieuwe jongere medewerkers. Door oudere medewerkers de gelegenheid te geven om tegen gedeeltelijke inlevering van salaris minder te gaan werken, wordt nieuwe instroom van jongere medewerkers binnen de provincie Drenthe en Prolander mogelijk gemaakt. Sinds de start van het generatiepact per 1 januari 2018 hebben zich in de loop van 2018 vijf medewerkers voor deelname aangemeld. Begroot was deelname van zes medewerkers in 2018. De begrote kosten (saldo besparingen en herbezetting) waren voor 2018 € 66.667. De gerealiseerde kosten waren in 2018 € 28.953. Verwacht wordt dat in 2019 nog maximaal 14 deelnemers zullen volgen.

Overhead – nieuwe berekeningsmethode

Op grond van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is een inzicht in de overhead vereist. Daaronder wordt verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is aangegeven hoe dit moet worden bepaald. Consequentie van dit besluit is dat de berekeningswijze van overhead afwijkt van de tot dusverre door Prolander gehanteerde methode, welke onder andere in het Bedrijfsplan en de Programmabegroting 2017 werd gehanteerd.

Bij de oprichting van Prolander was het streven dat het personele overheadpercentage maximaal 20% zou zijn. Door de nieuwe voorgeschreven berekeningswijze van een ruimere definitie van het begrip overhead bedraagt de begrote overhead in 2018 30,43%. Dit is toegelicht in de Begroting 2018. Tevens is in de Begroting 2018 aangegeven dat rekening

houdend met het ruimere overheadbegrip een percentage van 35% als norm adequaat wordt geacht. De gerealiseerde overhead in 2018 bedroeg 32,69%. De berekening van dit percentage is opgenomen in bijlage 4.

Investerings 2018

EBS

Het financiële systeem EBS heeft in 2018 een flinke verbetering gemaakt. Hierdoor zijn met name de efficiëntie en de kwaliteit van de informatievoorziening vergroot. De volgende verbeteringen zijn gerealiseerd:

- Omzetting van diverse financiële rapportages naar een gebruikersvriendelijker omgeving;
- Afronding van de koppeling tussen het VRIS- en EBS-systeem voor pachtfacturen en relaties;
- Verbetering inlogschermb EBS-systeem zodat diverse rapportages vanuit één hoofdmenu zijn te benaderen;
- Implementatie van het verplichtingenportaal voor inkoopverplichtingen opdrachten en diensten bedrijf 2 en 3. Hiermee is het proces volledig gedigitaliseerd.

VRIS

Er is in 2018 verder gewerkt aan de prioriteiten van de technische aanpassingen van de VRIS-applicatie, het vastgoed registratie- en informatiesysteem. De (interne) VRIS-werkgroep heeft het karwei dit jaar afgerond. De stand van zaken is als volgt:

- Het maken van zowel de controle- als de verantwoordingsrapportages is afgerond;
- Op grond van de controlerapportages is de datakwaliteit getoetst en verbeterd;
- Voor Drenthe is in 2018 de administratie omgezet naar de nieuwe indeling van programmabieden;
- De registratie van bezit, kostprijs en boekwaarde sluit binnen deze indeling en in Groningen volledig aan op de financiële registratie in EBS;
- De digitale koppeling tussen VRIS en EBS is gerealiseerd.

Hiermee zijn per eind 2018 de belangrijkste technische aanpassingen in het systeem doorgevoerd en is de datakwaliteit helemaal op orde. Hiermee gaat voor het VRIS de beheerfase in. Omdat er regelmatig aanpassingen nodig zijn in systemen kan de VRIS-werkgroep waar nodig ook in de beheerfase ingeschakeld worden.

DMS

De noodzaak om een DMS (Document Management System) te realiseren is onderbouwd in het informatieplan Prolander. Het bestuur heeft op 12 november 2018 ingestemd met de grote lijnen van dit plan en aan de directie opgedragen een uitvoeringsplan op te stellen. Dit plan is op 15 januari 2019 vastgesteld en voorziet in de realisatie van SharePoint als invulling van het DMS. Daarmee wordt aangesloten bij de ontwikkelingen bij de provincie Drenthe. Met de invoering van SharePoint kan worden voldaan aan de eisen van de archiefwet en worden de risico's die zijn verbonden aan het documentenbeheer beperkt.

Huisvesting

In 2018 is een upgrade gerealiseerd van de huisvesting in Assen, waarbij beperking van de geluidsoverlast als gevolg van het werken in een kantoortuin een belangrijke opgave was. Er zijn geluiddempende wanden geplaatst en tevens zijn er twee projectruimtes gerealiseerd.

1.2. Ondersteuning door de deelnemende provincies

Prolander koopt de ondersteuning van de organisatie (de overhead op het gebied van de PIOFACH taken) in bij de deelnemende provincies. Er zijn dienstverleningsovereenkomsten (DVO) afgesloten met betrekking tot:

- **ICT:** zowel de algemene ICT- ondersteuning en specifieke Prolanderdiensten (bijvoorbeeld onderhoud VRIS, Oracle EBS, GIS-viewer).
- **HRM & Personeelsadministratie:** Arbo, personeels- en salarisadministratie, verlofadministratie, personeelsdeclaraties en applicatiebeheer HR-systemen.
- **Communicatie:** corporate communicatie, de website van Prolander en sociale media.
- **DIV/Archief:** archiefopslag in Tynaarlo, kosten posttransport tussen Assen en Groningen en de uitvoering en het beheer van de bedrijfsvoeringsarchieven van Prolander. Het beheer van de projectarchieven van Prolander is buiten de DVO om belegd en komt voor rekening van Groningen en Drenthe; de eigenaren van deze archieven.
- **Huisvesting:** alle reguliere huisvestingskosten voor onder meer fysieke werkplekken en energie.
- **Klantcontactcentrum:** de eerste lijnsofvang voor telefonische oproepen voor Prolander.
- **Juridisch advies:** juridische ondersteuning en advies over zaken waarvoor Prolander zelf te weinig kennis en/of capaciteit heeft. Daarnaast kan Prolander indien nodig hele specifieke juridische kennis extern inkopen.
- **Financiële administratie & -advies & inkoop:** dit betreft hoofdzakelijk advies en ondersteuning op het gebied van inkoop.

In zijn totaliteit betaalde Prolander in 2018 €1,2 miljoen voor deze dienstverlening aan de provincies. In onderstaand overzicht zijn de begrote en de gerealiseerde kosten van de DVO's weergegeven:

Dienstverleningsovereenkomst	Realisatie 2017	Begr. 2018 v. wijziging	Begr. 2018 n. wijziging	Realisatie 2018	Verschil
- HRM dienstverlening	127.442	137.383	133.211	132.410	-801
- Juridische dienstverlening	-	7.173	-	-	-
- Inkoopondersteuning	16.560	17.602	17.310	17.332	22
- KCC dienstverlening	20.558	21.956	21.489	21.488	-1
- Communicatieadvies	-	10.989	-	-	-
- DIV dienstverlening	51.394	54.627	53.720	53.722	2
- Huisvesting	504.000	504.000	504.000	504.000	-
- Automatisering	414.000	427.500	432.500	432.000	-500
Totaal	1.133.954	1.181.230	1.162.229	1.160.952	-1.277

De onderlinge afspraken zijn vastgelegd in een overkoepelende DVO, die is uitgewerkt in diverse deel-DVO's. In het geval van ICT is deze DVO verbijzonderd in een Service Level Agreement. Voor de huisvestingsdiensten zijn de concrete producten en diensten afgesproken die beide provincies leveren. De DVO's hebben een looptijd van vier jaar. De samenwerking tussen beide provincies en Prolander hierop is in 2018 in grote lijnen naar tevredenheid verlopen. Prolander wordt in de volle breedte goed ondersteund.

1.3. Wat heeft het gekost en wat waren de baten?

In de onderstaande tabel is aangegeven wat het resultaat is over 2018 en de verschillen voordelig (V) of nadelig (N) ten opzichte van de begroting 2018 na wijziging. Over het boekjaar 2018 is een voordelig exploitatiesaldo behaald van €323.897. Dit is €323.897 meer dan het resultaat dat na wijzigingen was begroot.

	Begr. 2018 voor wijz.	Begr. 2018 na wijz.	Realisatie 2018	Vershil	V/N
Baten	-8.232.837	-8.462.934	-8.475.372	-12.438	V
Lasten	8.161.504	9.164.755	8.853.296	-311.459	V
Saldo van baten en lasten	-71.333	701.821	377.924	-323.897	V
Mutatie in de reserves	-	-701.821	-701.821	-	=
Gerealiseerd resultaat	-71.333	-	-323.897	-323.897	V

1.3.1. Voorstel resultaatbestemming 2018

Het resultaat over 2018 bedraagt € 323.897. Uit de analyse blijkt dat dit rekeningresultaat voornamelijk wordt veroorzaakt door lagere loonkosten en een overschot binnen het budget van het organisatieontwikkelplan.

De loonkosten zijn lager uitgevallen dan begroot onder andere doordat in enkele gevallen de vrijgekomen vacatureruimte later is ingevuld dan gepland, mede als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt. Het overschot op de prestatie organisatieontwikkeling is ontstaan doordat een deel van de plannen, zoals opgenomen in het organisatieontwikkelplan voor 2018, doorloopt tot in 2019. Een deel van de kosten volgt daardoor pas in 2019. Om de dekking van deze kosten te waarborgen wordt voorgesteld om een bedrag van € 107.519 over te hevelen naar 2019 (zie paragraaf 2.4.2). Een deel van het rekeningresultaat 2018 zal dan worden gestort in de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling. Na de toevoeging aan de reserve worden de overhevelde OOP-middelen met een begrotingswijziging in 2019 weer onttrokken uit de reserve en toegevoegd aan de exploitatie ter dekking van de lasten in 2019.

Het restant dat na de voorgestelde toevoeging aan de reserve organisatieontwikkeling resteert bedraagt € 216.378. Voorgesteld wordt om dit bedrag te doteren aan de algemene reserve (weerstandscapaciteit). Uit de paragraaf weerstandscapaciteit en risicobeheersing (paragraaf 2.1) blijkt dat de toevoeging aan de algemene reserve benodigd is om de weerstandscapaciteit op voldoende niveau te houden voor de komende jaren. Na dotatie bedraagt de omvang van de algemene reserve € 510.769.

Kort samengevat ziet het voorstel van de resultaatbestemming 2018 er dan als volgt uit:

Voorstel resultaatbestemming 2018	
Gerealiseerd resultaat 2018	323.897
-/- Dotatie bestemmingsreserve organisatieontwikkeling	-107.519
-/- Dotatie algemene reserve	-216.378
Resultaat 2018 na resultaatbestemming	-

2. Paragrafen

Met de paragrafen wordt een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken gegeven. Voor Prolander betreffen dat de volgende paragrafen: weerstandsvermogen en risicobeheersing, financiering en bedrijfsvoering. De paragrafen lokale heffingen, onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen en grondbeleid zijn voor Prolander niet van toepassing.

2.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Essentieel van de weerstandscapaciteit is of deze toereikend is om eventuele risico's op te vangen. Hierbij wordt benadrukt dat de risico's alleen betrekking hebben op de bedrijfsvoering organisatie Prolander (bedrijf 1). Deze paragraaf geeft daarbij voornamelijk een doorkijk naar de komende boekjaren.

2.1.1. Kaders weerstandvermogen

Om de weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's te kunnen beoordelen is een ratio weerstandsvermogen gedefinieerd:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$$

Door het Rijk is geen algemene norm vastgesteld waar de gemeente of provincie aan moet voldoen. Prolander streeft er naar om de ratio weerstandsvermogen boven de 1,0 te houden. Dat betekent dat alle gekwantificeerde risico's minimaal gedekt moeten worden door de aanwezige weerstandscapaciteit. Door het *Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement* zijn wel enkele beoordelingsnormen gegeven. Een norm van tussen de 1,0 en 1,4 wordt binnen dat kader als voldoende beschouwd.

2.1.2. Inventarisatie van de risico's

Het financiële risico wordt berekend door de kans te vermenigvuldigen met de omvang van het ingeschatte financiële gevolg. Voor het financieel gevolg worden bandbreedtes gehanteerd om een klasseindeling te kunnen bepalen. De uiteindelijke risicoscore wordt berekend door de kwantiteitsklasse te vermenigvuldigen met de klasse behorend bij de bandbreedte van het financiële gevolg (A * B).

Kans (A)		Financieel gevolg (B)	
Klasse	Kwantiteit	Klasse	Bandbreedte
1	10%	1	< €50.000
2	30%	2	€50.000 - €100.000
3	50%	3	€100.000 - €250.000
4	70%	4	€250.000- €500.000
5	90%	5	> €500.000

Daarnaast is onderscheid gemaakt tussen structurele- en incidentele financiële risico's. Indien noodzakelijk kan van bovenstaand model worden afgeweken voor zover en indien een bepaald risico de maximaal in dit model bereikbare waarde van €450.000 overstijgt (90% van €500.000).

Risico-inventarisatie Prolander

Bij de inventarisatie van de risico's zijn twee risico's geïdentificeerd, waarbij een inschatting is gemaakt van de kans dat het risico incidenteel (I) of structureel (S) zich daadwerkelijk zal voordoen. Prolander heeft de volgende risico's geïdentificeerd (risicoscore van 1 laag risico tot 25 hoog risico):

Risico	Risico-score	Financieel risico structureel	Financieel risico incidenteel
Langdurig ziekteverzuim	12	249.300	-
Krapte arbeidsmarkt / flexibele schil	12	92.400	-
Totaal risico's		341.700	-

Langdurig ziekteverzuim

Bij een relatief kleine organisatie als Prolander heeft langdurig ziekteverzuim een behoorlijke invloed op de exploitatie. Omdat de werkzaamheden doorlopen en niet altijd binnen de eigen formatie kunnen worden opgevangen is voor het langdurig verzuim regelmatig externe inhuur benodigd. In 2018 is ter dekking van de extra lasten van ziektevervanging een beroep gedaan op de weerstandscapaciteit (eerste begrotingswijziging 2018).

Omvang

De omvang is berekend door de loonsom 2019 te vermenigvuldigen met het gerealiseerde verzuimpercentage over 2018. De uitkomst van afgerond €415.500 ($€6.596.344 \times 6,3\%$) wordt vermenigvuldigd met een opslag voor de inhuur van externen. De inhuur van tijdelijke krachten en externen is namelijk in verhouding met de eigen formatie relatief prijzig. De uitkomst wordt daarom op basis van verwachtingscijfers met 20% verhoogd. De financiële omvang bedraagt zodoende €498.600 ($€415.500 \times 120\%$). De kwantiteit is ingeschaald op klasse 3 waardoor het financiële risico van deze extra lasten wordt geschat op €249.300.

Risicoscore

Kans (A)		Financieel gevolg (B)		Risico (A * B)		
Kwantiteit	Klasse	Omvang	Klasse	Risico €	Risicoscore	I/S
50%	3	€498.600	4	€249.300	12	S

Beheersmaatregel

Door het voeren van gedegen verzuimmanagement wordt het risico van verzuim beperkt. Indien er toch sprake is van verzuim, is het streven de werkzaamheden zoveel als mogelijk binnen de huidige formatie op te lossen. Wanneer er toch moet worden ingehuurd worden de kosten in eerste instantie gedekt uit de exploitatie of door een beroep te doen op de algemene reserve.

Krapte arbeidsmarkt/ flexibele schil

De formatie bestaat voor een deel uit een flexibele schil die nodig is om de organisatie mee te kunnen laten bewegen met fluctuaties in het werkaanbod naar omvang en naar type functies. Daarnaast is het door toenemende krapte op de arbeidsmarkt lastig om sommige functies te vervullen met eigen medewerkers. Doordat de inhuur van tijdelijke krachten en externen in verhouding met een eigen formatie vaak prijziger is, levert dit extra lasten op.

Omvang

De verwachting is dat voor ongeveer 10% van de totale formatie in het algemeen een hogere loonsom moet worden betaald. De omvang van het risico bedraagt afgerond circa €132.000 ($(10\% \times €6.596.344^3) \times 20\%$). De kwantiteit is ingeschaald op klasse 4 (waarschijnlijk), waarmee het totaal financiële risico is bepaald op €92.400.

Risicoscore

Kans (A)		Financieel gevolg (B)		Risico (A * B)		
Kwantiteit	Klasse	Omvang	Klasse	Risico €	Risicoscore	I/S
70%	4	€132.000	3	€92.400	12	S

Beheersmaatregel

De kosten van het inhuren van tijdelijke medewerkers worden zoveel als mogelijk beperkt. De provincie Drenthe heeft de inhuur aanbesteed, zowel voor payrolling als voor uitzendwerk. Voor Prolander gelden dezelfde voorwaarden.

2.1.3. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten op te kunnen vangen. Als blijkt dat deze tegenvallers niet gedekt kunnen worden binnen de gehele begroting is de bedrijfsvoeringsorganisatie aangewezen op een extra bijdrage van de provincies Groningen en Drenthe. De weerstandscapaciteit is onderverdeeld in een structurele en incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien in de exploitatie. Hiervoor is jaarlijks een post opgenomen van €50.000.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het bedrag dat in het eigen vermogen vrij aanwendbaar is. Prolander rekent de algemene reserve tot het vrij aanwendbare vermogen. Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van onvoorziene uitgaven voortvloeiende uit opkomende verplichtingen, calamiteit en het opvangen van eventuele rekeningtekorten. De huidige stand van de algemene reserve bedraagt €294.391. Tevens wordt een deel van het nog te bestemmen rekeningresultaat 2018 toegerekend tot het vrij aanwendbare vermogen⁴. Dit betreft het resultaat dat is gecorrigeerd met het bedrag van de voorgestelde over te hevelen OOP-middelen (paragraaf 2.4.3). Het resultaat na de voorgestelde overheveling bedraagt €216.378.

³ Omvang van de totale loonkosten 2019 conform de programmabegroting 2019.

⁴ Op grond van artikel 18, reserves en weerstandsvermogen, van de gemeenschappelijke regeling Prolander (2 november 2015) wordt een batig saldo in beginsel toegevoegd aan de weerstandscapaciteit (de algemene reserve) van de bedrijfsvoeringsorganisatie.

2.1.4. Confrontatie met beschikbare weerstandscapaciteit

In het volgende overzicht worden de hierboven genoemde risico's in verband gebracht met de beschikbare weerstandscapaciteit.

Kans	Financieel gevolg	Structureel	Incidenteel	Totaal
A	Geïntariseerde risico's	341.700	-	341.700
B	Beschikbare weerstandscapaciteit	-50.000	-510.769	-560.769
C = B - A	Saldo	291.700	-510.769	-219.069

De ratio weerstandsvermogen met betrekking tot het totaal aan risico's is als volgt berekend:

$$\frac{560.769}{341.700} = 1,64$$

Conclusie

De uitkomst van 1,64 voldoet ruimschoots aan de streefnorm van groter dan 1. Dit betekent dat de huidige weerstandscapaciteit toereikend is om de geïdentificeerde risico's op te vangen wanneer deze zich tegelijk in één begrotingsjaar voordoen.

2.1.5. Financiële kengetallen

In onderstaand overzicht zijn de wettelijk verplichte kengetallen gepresenteerd. In bijlage 2 is de berekening van onderstaande cijfers gepresenteerd. Na de tabel volgt een korte toelichting.

Financiële kengetallen	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Norm
Netto schuldquote	0,57%	-1,12%	-0,98%	<130%
Netto schuldquote gecorr. voor alle leningen	0,57%	-1,12%	-0,98%	<130%
Solvabiliteitsratio	15,31%	12,76%	12,49%	>25%
Structurele exploitatieruimte	0,84%	2,02%	-0,26%	>0%
Solvabiliteit na correctie	25,80%	23,15%	18,37%	>25%

Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle leningen)

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Prolander ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe lager het percentage, hoe beter. Ten opzichte van het voorgaande boekjaar en de begroting is een verbetering van netto schuldquote te zien. Dit komt doordat het vreemd vermogen verder is afgenomen terwijl de baten licht zijn gestegen. Het percentage van -0,98% is uitstekend.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Prolander in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het gerealiseerde percentage van 12,49% is lager dan de norm van 25% of hoger en dit wordt veroorzaakt door de rekeningcourantverhouding met bedrijf 2 en 3 (provincies Groningen en Drenthe). Om een betere afspiegeling te geven van de solvabiliteit van Prolander is het kengetal *solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers* opgenomen.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (exclusief met de mutatie reserves) en uitgedrukt in een percentage. Een negatief percentage betekent dat de structurele baten niet toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Met het gerealiseerde percentage van -0,26% wordt nagenoeg voldaan aan de norm van 0% of hoger.

Solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers

Om een realistischer beeld te geven van de solvabiliteit van bedrijf 1 is het kengetal *solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers* opgenomen. Dit kengetal is toegevoegd omdat in de berekening van de solvabiliteitsratio die bij ministeriële regeling is voorgeschreven geen rekening wordt gehouden met de feitelijke schuldenpositie van de eigen organisatie. Bij de rekeningcourantverhoudingen met de provincies Groningen en Drenthe is in beginsel geen sprake van een schuld maar van vooruit ontvangen gelden met een specifiek bestedingsdoel. Prolander is belast met de uitvoering van de projecten en het besteden van de projectgelden, maar beide moeders staan garant voor de daadwerkelijke financiële verplichtingen.

Wanneer de rekeningcourantverhouding buiten de berekening van de solvabiliteitsratio wordt gelaten is er sprake van een solvabiliteitsratio van 18,37%. Hoewel hiermee niet wordt voldaan aan de gepresenteerde norm van 25% is er geen sprake van een zorgelijke situatie gezien de omvang van de vlottende activa, zoals blijkt uit de balans per 31 december 2018 (paragraaf 5.1). De omvang van de vlottende activa is namelijk groter dan de omvang van de vlottende passiva waarmee in beginsel dus onmiddellijk aan alle (kortlopende) verplichtingen kan worden voldaan.

2.2. Financiering

Via de financieringsparagraaf (artikel 13 van het BBV) in de begroting en de jaarstukken wordt de uitwerking en uitvoering van het treasurybeleid respectievelijk vastgesteld en verantwoord. In deze paragraaf worden onder meer de ontwikkelingen aangegeven met betrekking tot de kasgeldlimiet, de ontwikkelingen wat betreft de renterisiconorm en de verwachte toe- of afname van geldleningen en/of uitzettingen.

2.2.1. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet houdt in dat de gemiddelde netto-vlottende schuld van een decentrale overheid (ofwel openbaar lichaam) in een bepaald kwartaal niet hoger mag zijn dan een wettelijk bepaald percentage van het begrotingstotaal aan lasten. In artikel 2, lid 1d van de uitvoeringsregeling van de Wet fido is het percentage voor gemeenschappelijke regelingen vastgesteld op 8,2%. Hieronder volgt de toetsing van de kasgeldlimiet.

Berekening kasgeldlimiet (1)

Begrotingstotaal aan lasten * 8,2%	=	Kasgeldlimiet in bedrag
€8.161.504 * 8,2%	=	€669.243

Berekening netto-vlottende schuld (2)

Vlottende schuld -/- vlottende middelen	=	Netto-vlottende schuld
€3.257.161 -/- €6.297.196	=	-€3.040.035

Toetsing kasgeldlimiet

Kasgeldlimiet (1) -/- netto-vlottende schuld (2)	=	Ruimte (+) of overschrijding (-)
€669.243 -/- -€3.040.035	=	€3.709.278 (+)

Op basis van de uitkomst kan worden geconcludeerd dat Prolander, op basis van de balans per 31 december 2018, voldoet aan de wettelijke bepalingen omtrent de kasgeldlimiet van de Wet fido.

2.2.2. Geldleningen

De provincie Drenthe heeft in de aanloopfase diverse investeringen voorgefinancierd. In totaal ging dit om een bedrag van € 1.866.594. Hierbij is de afspraak gemaakt dat Prolander deze lening met ingang van het jaar 2016 in vier jaarlijkse termijnen aflost. Voor deze geldlening is Prolander geen rentevergoeding verschuldigd. De terugbetaling van de termijn voor 2018 heeft plaatsgevonden. Daarmee is driekwart van deze lening afgelost.

Omschrijving	Lening- bedrag	Rente- percentage	Saldo 01-01-2018	Saldo 31-12-2018	Rentelast
Lening provincie Drenthe	1.866.594	0%	933.297	466.648	-
Totaal	1.866.594	-	933.297	466.648	-

2.2.3. Omslagrente

Verwerking van de renteomslag is verplicht vanaf boekjaar 2018. Het rente omslagpercentage wordt bepaald door de netto rentelasten te delen door de boekwaarde van de investeringen. Aangezien bij Prolander geen sprake is van rentelasten wordt er geen rente toegerekend aan de activa.

2.2.4. Renterisiconorm

Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van uitsluitend het komende jaar. De renterisiconorm bedraagt 20% van de vaste schuld (waarbij een drempelbedrag geldt van €2.500.000). Bij Prolander is ultimo 2018 sprake van een lang vreemd vermogen positie van €466.648. Prolander voldoet aan de renterisiconorm, zoals uit de onderstaande berekeningen blijkt.

Berekening renterisico (1)

Renteherzieningen + aflossingen	=	Renterisico
€0 + €466.649	=	€466.649

Berekening renterisiconorm (2)

Begrotingstotaal * 20%	=	Renterisiconorm
€8.161.504 * 20%	=	€2.500.000 ⁵

⁵ Aangezien de uitkomst (€1.632.301) lager is dan het drempelbedrag bedraagt de norm €2.500.000.

Toetsing renterisico in relatie tot de renterisiconorm

Aangezien de renterisiconorm (2) groter is dan het renterisico (1) is er sprake van ruimte onder de renterisiconorm.

2.3. Bedrijfsvoering

De paragraaf betreffende de bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. In de programmaverantwoording is de bedrijfsvoering uitvoerig aan de orde geweest en wordt daarom in deze paragraaf niet nader toegelicht.

2.4. Organisatieontwikkelplan

Het organisatieontwikkelplan (OOP) is op 19 juni 2017 vastgesteld door het bestuur. In het bestuur is afgesproken dat de voortgang van het OOP via de reguliere P&C-cyclus wordt gemonitord. Dit houdt in dat de verantwoording aangaande de voortgang onderdeel uitmaakt van het jaarverslag. In deze paragraaf wordt daar invulling aan gegeven.

2.4.1. Voortgang Organisatieontwikkeling

In deze paragraaf is de financiële voortgang van de organisatieontwikkeling weergegeven. Een deel van de lasten wordt afgerekend op de prestatie organisatieontwikkeling in de exploitatie. Er zijn echter ook lasten die worden verantwoord onder andere prestaties (zoals opleiding), of activiteiten hebben (deels) plaatsgevonden in 2018 en leiden tot lasten in 2019. Hierdoor is in beginsel geen aansluiting te maken met de prestatie organisatieontwikkeling zoals gepresenteerd in het overzicht van baten en lasten (hoofdstuk 4).

Vanuit de OOP-begroting is een aantal thema's te herleiden. Per thema wordt op hoofdlijnen de beleidsmatige- en financiële realisatie weergegeven. Met van een ringdiagram is de financiële realisatie in dit boekjaar gepresenteerd, de kleurlegenda geeft inzicht in de realisatie.

Legenda

- = Ruimte binnen de beschikbare middelen 2018 (onderschrijding)
- = Realisatie boekjaar 2018

Thema 1 – Opleiding

Dit budget is voornamelijk bedoeld voor de opleiding en de ontwikkeling van medewerkers op individueel niveau. Te zien is dat er in 2018 sprake is van een onderschrijding van het budget. Het grootste deel van het beschikbare budget is persoonlijk ontwikkelbudget (POB), voortvloeiend uit de CAO afspraken. Het persoonlijk ontwikkelbudget mag de medewerker conform de cao-afspraken zelf inzetten en mag ook gericht zijn op een carrière buiten Prolander.

Begroet 2018	€	97.000	
Realisatie 2018	€	<u>84.453</u>	+/-
Resultaat	€	-12.547	

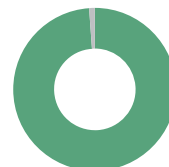
Het opleidingsbudget is structureel in de exploitatie opgenomen. Dit komt omdat het een meerjarige begrotingspost betreft en geen incidentele post die zich enkel voordoet gedurende de looptijd van het OOP. De over- of onderschrijdingen komen in dit geval ook ten gunste of ten laste van het exploitatieresultaat. Het restant budget wordt om die reden niet meegenomen in het budgetoverhevelingsvoorstel.

Thema 2 – Huisvesting

De plannen omtrent de aanpassingen van F3 in Assen (faciliteren projectorganisatie, geluiddemping) zijn gerealiseerd in afstemming met Facilitair Drenthe. Er zijn onder meer twee grote projectkamers gemaakt op de F3-vleugel.

Begroot 2018	€	40.000	
Realisatie 2018	€	<u>39.559</u>	+/-
Resultaat	€	-441	

Aangezien het project is afgerond is het restant niet meegenomen in het overhevelingsvoorstel.

Thema 3 – ICT

De gerealiseerde kosten hebben grotendeels betrekking op het realiseren van het informatieplan voor Prolander dat in november 2018 gereed is gekomen. Verder hebben de kosten betrekking op de invoering van iBabs inclusief de gebruikers en beheerderstrainingen.

Begroot 2018	€	80.500	
Realisatie 2018	€	<u>76.604</u>	+/-
Resultaat	€	-3.896	

Aangezien het project is afgerond is het restant niet meegenomen in het overhevelingsvoorstel.

Thema 4 – Communicatie & Identiteit

De gerealiseerde kosten hebben betrekking op de kosten van een extern adviseur voor de uitvoering van een identiteitstraject waarbij de verdere professionalisering van medewerkers van Prolander wordt vormgegeven. Het gaat dan onder andere om werken vanuit de kernwaarden die vanuit de provincies zijn meegegeven bij de start van Prolander. Dit traject is in 2018 nog niet volledig afgerond en zal in 2019 worden voortgezet. Verder hebben de kosten betrekking op de realisatie van een huisstijlhandboek, bedrijfskleding en op verbeteringen van de website.

Begroot 2018	€	40.000	
Realisatie 2018	€	<u>32.333</u>	+/-
Resultaat	€	-7.667	

Het identiteitsproject is nog niet volledig afgerond en kan niet volledig gedekt worden uit de beschikbare middelen voor 2019. Het budgetsaldo maakt daarom onderdeel uit van het overhevelingsvoorstel.

Thema 5 – Bestuurlijke en omgevingssensitiviteit

Dit thema is reeds in 2017 afgerond.

Thema 6 – Relatie opdrachtgever en opdrachtnemer

Om het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap scherper te stellen is budget voor een Vanguard-traject opgenomen in het OOP. Hiervoor is € 10.000 gereserveerd in de begroting (overgeheveld budget uit 2017 naar 2018). In de periode waarin het OOP is opgesteld (eind 2016), was de provincie Drenthe daar volop mee doende. Inmiddels hebben beide provincies en Prolander gekozen voor een andere werkwijze om het opdrachtgever- opdrachtnemerschap aan te scherpen. Er hebben in 2018 geen uitgaven plaatsgevonden.

Begroot 2018	€	10.000	
Realisatie 2018	€	- +/-	
Resultaat	€	-10.000	

De ontwikkeling van de samenwerking met onze beide provinciale opdrachtgevers in het kader van het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap heeft volop de aandacht. Hierover zijn inmiddels afspraken gemaakt met de betrokken partijen. Voorgesteld wordt om de middelen die bestemd waren voor het Vanguard-traject in te zetten voor de verdere ontwikkeling van het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap met hetzelfde doel maar conform de samen met beide provincies nieuw gekozen werkwijze. Het budgetsaldo is daarom onderdeel van het overhevelingsvoorstel.

Thema 7 - Innovatie

De gerealiseerde kosten hebben betrekking op vakliteratuur en het bijwonen van een lezing.

Begroot 2018	€	9.000	
Realisatie 2018	€	2.906 +/-	
Resultaat	€	-6.094	

Omdat in 2019 nog een extra inzet moet worden gedaan voor verdere professionalisering als het gaat om projectmatig werken, wordt voorgesteld om het resultaat op dit thema mee te nemen in het budgetoverhevelingsvoorstel ter dekking van de kosten van het projectmatig werken (thema 8).

Thema 8 - Projectmatig werken

Bij de implementatie van projectmatig werken worden we geholpen door een externe deskundige. In 2018 is een eerste fase van een leertraject projectmanagement voor programmamanagement en projectleiders uitgevoerd. Dit leertraject is nog niet afgerond en zal in 2019 een vervolg krijgen. Verder is er een adviesopdracht uitgevoerd over de personele inzet voor de uitvoering van de PPO 2019.

Begroot 2018	€	50.000	
Realisatie 2018	€	<u>31.147</u>	+/-
Resultaat	€	-18.853	

Het vervolg van het leertraject projectmanagement zal plaatsvinden in 2019. Het budgetsaldo wordt daarom meegenomen in het budgetoverhevelingsvoorstel.

Thema 9 - Kennis delen

De gerealiseerde kosten hebben op meerdere zaken betrekking. Om kennis vaker en structureler te delen en te ontwikkelen zijn op dit moment vijf vakgroepen gestart: Ruimtelijk Ontwerp, GIS, Ecologie en Hydrologie, Grond en Landbouw. Ook organiseren we al langer kennislunches om elkaar te informeren. Verder is er een start gemaakt met het Management Development (MD)-traject.

Begroot 2018	€	54.500	
Realisatie 2018	€	<u>25.673</u>	+/-
Resultaat	€	-28.827	

Het MD-traject loop nog door in 2019, en kan niet gedekt worden uit de beschikbare middelen voor 2019. Het budgetsaldo maakt daarom onderdeel uit van het overhevelingsvoorstel.

Thema 10 - Personeel

Dit betreft kosten voor inhuur om innovatie te stimuleren en inhuur voor vervanging van zieke medewerkers. Daarnaast hebben de kosten betrekking op de vervulling van specifieke kwetsbare functies die ook onderkend zijn in de Evaluatie Prolander 2016-2017, die begin 2018 is opgeleverd, zoals de functies van een privaattjurist, een adjunct programmamanager, een grondstrateeg en een financieringsdeskundige.

Begroot 2018	€	377.000	
Realisatie 2018	€	<u>340.922</u>	+/-
Resultaat	€	-36.078	

Omdat we ook in 2019 te maken met structureel hoog verzuimpercentage wegens ziekte nemen we het saldo mee in het budgetoverhevelingsvoorstel en voegen we het toe aan de begrotingspost loonkosten in 2019.

2.4.2. Overhevelingsvoorstel OOP-middelen 2018

Concluderend laat onderstaande tabel zien hoe de begroting eruit zag en wat we voorstellen qua overheveling. Voor een deel van de OOP-middelen stellen wij voor de middelen over te hevelen naar 2019 of latere boekjaren.

Thema	Begroting OOP 2018	Realisatie OOP 2018	Over te overhevelen
1. Opleiding	97.000	84.453	-
2. Huisvesting	40.000	39.559	-
3. ICT	80.500	76.604	-
4. Communicatie & identiteit	40.000	32.333	7.667
5. Bestuurlijke en omgevingssensitiviteit	-	-	-
6. Relatie opdrachtgever en opdrachtnemer	10.000	-	10.000
7. Innovatie	9.000	2.906	6.094
8. Projectmatig werken	50.000	31.147	18.853
9. Kennis delen	54.500	25.673	28.827
10. Personeel	377.000	340.922	36.078
Totaal	758.000	633.597	107.519

In totaal is een bedrag van € 107.519 onderdeel van het overhevelingsvoorstel. Een bedrag van € 16.884 niet, en valt vrij in het resultaat

Jaarrekening

3. Waarderingsgrondslagen

De balans is een in geld uitgedrukt overzicht van de samenstelling van de financiële positie op een bepaald tijdstip. Enerzijds staan op de balans de bronnen waar het vermogen vandaan komt; de passiva. Anderzijds staan op de balans de zaken waar dit vermogen in gestopt is; de activa. Onder de passiva staan eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (langlopende leningen en kortlopende schulden). Activa zijn onder andere investeringen, debiteuren en de liquide middelen.

3.1. Grondslagen voor waardering

Voor zover niet anders vermeld zijn de activa gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte economische levensduur.

Materiële vaste activa

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en eventuele bijkomende kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en direct gerelateerde bijdragen, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen. De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de investering heeft plaatsgevonden.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in het financieel reglement Prolander zoals laatstelijk vastgesteld in de openbare vergadering van het Bestuur van 11 januari 2016. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten.

Vaste schulden

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.2. Grondslagen voor resultaatbepaling

Onder baten worden die baten verstaan die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Overhead

Op grond van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is een inzicht in de overhead vereist. Daaronder wordt verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Voor de uit hoofde van het BBV vereiste informatie over de overhead wordt verwezen naar bijlage 4.

Resultaatbestemming

Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op de balans gepresenteerd onder het eigen vermogen. Bij de vaststelling van de jaarstukken wordt dit bedrag definitief bestemd.

4. Overzicht van baten en lasten

4.1. Overzicht van baten en lasten over de periode 1 januari 2018 tot en met december 2018

Omschrijving	Realisatie 2017			Begroting 2018 voor wijziging			Begroting 2018 na wijziging			Realisatie 2018			Verschil (b -/- a)	V/N
	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)	Resultaat
Loonkosten	5.933.253	-	5.735.213	5.735.213	-	-	6.279.230	-	6.279.230	6.279.230	-	6.127.734	6.127.734	-151.496
Aanvullende bedrijfsvoering	215.954	-	249.729	249.729	-	-	225.729	-	225.729	225.729	-	224.952	224.952	-777
Overige bijkomende kosten	288.574	-	298.482	298.482	-	-	280.777	-	280.777	280.777	-	287.215	287.215	6.438
Organisatieontwikkeling	155.228	-	100.000	100.000	-	-	661.000	-	661.000	661.000	-	549.144	549.144	-111.856
Totaal personele kosten	6.593.009	-	6.383.424	6.383.424	-	-	7.446.736	-	7.446.736	7.446.736	-	7.189.045	7.189.045	-257.691
Huisvesting	504.000	-	504.000	504.000	-	-	504.000	-	504.000	504.000	-	504.000	504.000	-
Automatisering	414.444	-	427.500	427.500	-	-	432.500	-	432.500	432.500	-	432.000	432.000	-500
Archiefkosten	18.939	-	33.000	33.000	-	-	15.000	-	15.000	15.000	-	18.830	18.830	3.830
Kapitaallasten investeringen	522.787	-	613.580	613.580	-	-	576.519	-	576.519	576.519	-	576.519	576.519	-
Externe deskundigen	82.530	-	50.000	50.000	-	-	75.000	-	75.000	75.000	-	48.558	48.558	-26.442
Kantoorkosten	38.040	-	100.000	100.000	-	-	65.000	-	65.000	65.000	-	64.395	64.395	-605
Onvoorzien	-	-	50.000	50.000	-	-	50.000	-	50.000	50.000	-	-	-	-50.000
Totaal materiële kosten	1.580.740	-	1.778.080	1.778.080	-	-	1.718.019	-	1.718.019	1.718.019	-	1.644.301	1.644.301	-73.718
Bijdrage Drenthe	-5.484.419	-5.594.107	-	-5.594.107	-5.594.107	-	-5.594.107	-5.594.107	-	-5.594.107	-5.594.107	-	-5.594.107	-
Bijdrage Groningen	-2.586.990	-2.638.730	-	-2.638.730	-2.638.730	-	-2.638.730	-2.638.730	-	-2.638.730	-2.638.730	-	-2.638.730	-
Aanvullende opdrachten	-106.257	-	-	-	-	-	-230.097	-230.097	-	-230.097	-236.875	19.950	-216.926	13.171
Overige incidentele baten	-52.600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-5.660	-	-5.660	-5.660
Totaal bijdragen	-8.230.266	-8.232.837	-	-8.232.837	-8.232.837	-	-8.462.934	-8.462.934	-	-8.462.934	-8.475.372	19.950	-8.455.423	7.511
Saldo van baten en lasten	-56.517	-8.232.837	8.161.504	-71.333	-8.232.837	8.161.504	9.164.755	-8.462.934	9.164.755	701.821	-8.475.372	8.853.296	377.924	-323.897
Mutatie in de reserves	-459.682	-	-	-	-	-	-701.821	-701.821	-	-701.821	-701.821	-	-701.821	-
Gerealiseerd resultaat	-516.199	-8.232.837	8.161.504	-71.333	-8.232.837	8.161.504	9.164.755	-9.164.755	9.164.755	-	-9.177.193	8.853.296	-323.897	-323.897

+ is een nadeel (N), - is een voordeel (V)

4.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De baten en lasten van Prolander zijn onderverdeeld in een drietal productvelden met ieder eigen prestaties. De productvelden bestaan uit de personeels- en materiële kosten en de ontvangsten van de provincies, medefinanciers en overige (incidentele) bijdragen. In de toelichting zijn de verschillen op het niveau van prestatie toegelicht. Met de aanduiding 'V/N' is aangegeven of er sprake is van een voor- of nadeel ten opzichte van de begroting 2018 na wijziging. Afwijkingen op prestaties kleiner dan €10.000 zijn niet toegelicht.

Vennootschapsbelasting

Prolander heeft in 2016 fiscaal advies ontvangen over de vennootschapsbelastingplicht. Uitkomst van deze analyse is dat er geen sprake is van een vennootschapsbelastingplicht. Om deze reden is de vennootschapsbelasting niet opgenomen in het overzicht van baten en lasten.

4.2.1. Personele kosten

Loonkosten	Afwijking	V/N
	€ 151.496	V

De kosten zijn lager uitgevallen dan begroot doordat in enkele gevallen de vrijgekomen vacatureruimte later is ingevuld dan gepland, mede als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt. Ook zijn de kosten lager uitgevallen door onbetaald ouderschapsverlof, het kopen van extra verlof door medewerkers en lagere inschaling. Verder zijn er lagere inhuurkosten geweest als gevolg van ziekte en verlof van inhuurkrachten. In een enkel geval hebben we later kunnen inhuren dan gepland. Ook hebben enkele medewerkers iets later gebruik maken van het generatiepact dan van te voren ingeschat, zie ook toelichting in onderdeel 1.1.3, Intern, bedrijfsvoering. Overigens viel de loonkostenstijging als gevolg van de CAO afspraken hoger uit dan geraamd.

Organisatieontwikkeling	Afwijking	V/N
	€ 111.856	V

Voornamelijk op de thema's personeel, kennis delen, projectmatig werken en communicatie & identiteit is minder uitgegeven dan begroot. Dit heeft mede te maken met het feit dat we het jaar verdrietig zijn gestart en we de eerste 3 maanden de focus hebben gelegd op het verrichten van de reguliere werkzaamheden. Dit levert voor het boekjaar 2018 een voordeel op. Aangezien dit overschot geen juiste graadmeter is voor de voortgang van het OOP dient de financiële uitputting van het budget in samenhang met de beleidsmatige voortgang, zoals gepresenteerd in paragraaf 2.4, te worden gezien.

4.2.2. Materiële kosten

Externe deskundigen	Afwijking	V/N
	€ 26.442	V

Op basis van de realisatie 2016 en 2017 is het budget voor de inhuur van externe deskundigen in 2018 naar boven bijgesteld (eerste begrotingswijziging 2018). De daadwerkelijke kosten zijn lager uitgevallen dan begroot doordat er minder gebruik is gemaakt van de inhuur van externe deskundigen. Dit levert een voordeel op ten opzichte van de begroting.

Onvoorzien	Afwijking	V/N
	€ 50.000	V

Op de post onvoorzien is geen beroep gedaan en valt vrij ten gunste van het resultaat 2018.

4.2.3. Bijdragen

Extra bijdrage PPO

Afwijking

V/N

€ 13.171

N

Naast de structurele deelnemersbijdragen zijn in de voorjaarsrapportage 2018 extra inkomsten geraamd. Deze extra inkomsten komen voort uit opdrachten die bovenop de reguliere PPO zijn gesloten met de provincie Groningen. Het nadeel ten opzichte van de begroting na wijziging is ontstaan doordat er onvoldoende rekening is gehouden met de kosten van derden voor de uitvoering van deze opdrachten.

4.3. Overzicht van incidentele baten en lasten

Volgens de BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan beoordeeld worden of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Prolander hanteert hierbij de volgende uitgangspunten:

- Als bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid kwalificeren wij dus als “structureel”.
- Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd als het gaat om niet-structurele toevoegingen aan een bestemmingsreserve of dekking van incidentele lasten. In het overzicht is dit vertaald door naast de incidentele last ook de mutatie uit de reserve te presenteren.
- Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een bestuursbesluit kwalificeren wij als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer duurt dan drie jaar. Hiervan is sprake bij bijvoorbeeld projecten die langer dan drie jaar duren, maar waarvan wel bekend is dat die bijdrage op termijn stopt.

De over 2018 gerealiseerde incidentele baten en lasten zich als volgt te specificeren:

Incidentele baten en lasten	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
A. Incidentele baten			
- Aanvullende opdrachten	-	-230.097	-236.875
- Suppletie omzetbelasting 2017	-	-	-5.660
- Mutaties reserves	-	-701.821	-701.821
Totaal incidentele baten	-	931.918	944.356
B. Incidentele lasten			
- Organisatieontwikkeling	100.000	661.000	549.144
- Generatiepact (saldo)	-	66.668	28.953
- Kosten aanvullende PPO projecten	-	-	19.950
Totaal incidentele lasten	100.000	727.668	598.047
Saldo incidentele baten en lasten	100.000	-204.250	-346.309

5. Balans

5.1. Balans per 31 december 2018

Balans per 31 december 2018	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Activa		
Materiële vaste activa	809.057	1.316.639
- Investerings met een economisch nut	809.057	1.316.639
Totaal vaste activa	809.057	1.316.639
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	6.297.196	6.973.956
- Rekening courant verhouding met het Rijk	6.261.488	6.938.023
- Overige vorderingen	35.708	35.933
Overlopende activa	35.028	4.695
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	35.028	4.695
Totaal vlottende activa	6.332.223	6.978.651
Totaal activa	7.141.280	8.295.290
Passiva		
Eigen vermogen	891.801	1.269.725
- Algemene reserve	294.391	289.716
- Bestemmingsreserves	273.513	463.809
- Het resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten	323.897	516.200
Vaste schulden met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar	466.649	933.297
- Onderhandse leningen van openbare lichamen	466.649	933.297
Totaal vaste passiva	1.358.450	2.203.022
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	3.257.161	3.444.845
- Banksaldi	-	56
- Overige schulden	3.257.161	3.444.789
Overlopende passiva	2.525.670	2.647.423
- Nog te betalen bedragen	278.520	589.214
- Overige vooruitontvangen bedragen	2.247.150	2.058.209
Totaal vlottende passiva	5.782.831	6.092.268
Totaal passiva	7.141.280	8.295.290

5.2. Toelichting balans per 31 december 2018

5.2.1. Vaste activa

Materiële vaste activa

Prolander kent alleen investeringen die zijn te typeren als investeringen met een economisch nut. Investerings hebben een economisch nut als ze verhandelbaar zijn en/of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de investering heeft plaatsgevonden. Er is geen sprake van rentetoerekening op activa. Daarnaast hebben in 2018 geen desinvesteringen, bijdragen van derden en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen plaatsgevonden.

Afschrijvingen 2018

De richtlijnen over het afschrijven zijn vastgesteld in het Financiële Reglement Prolander 2016 (art. 10). Op grond van het Financiële Reglement worden investeringen lineair afgeschreven. Voor software, automatiseringsapparatuur en telefooninstallaties geldt een afschrijvingstermijn van vier jaar, waarbij de restwaarde is gesteld op nihil. De ontwikkeling van de boekwaarde gedurende het verslagjaar is als volgt:

Vaste activa	Boekwaarde 31-12-2017	Investering boekjaar	Afschrijving boekjaar	Boekwaarde 31-12-2018
- Investerings met economisch nut	1.316.639	68.936	576.519	809.057
Totaal materiële vaste activa	1.316.639	68.936	576.519	809.057

Investerings 2018

Het restantkrediet uit 2017 is beschikbaar gesteld voor de afronding van het VRIS-systeem en de verdere verbeteringen van EBS (financieel systeem) in 2018. De gedane investeringen in 2018 betreffen dan ook diverse aanpassingen binnen het vastgoedregistratiesysteem en EBS zoals als is toegelicht in het jaarverslag. Een deel van de aanpassingen is nog niet volledig gerealiseerd en loopt door in 2019. De besteding van het investeringskrediet in 2018 staat hieronder vermeld.

Investerings	Beschikbaar krediet	Besteding cumulatief	Openstaande verplichting	Restant krediet
- ICT-investerings 2018	124.264	68.936	39.730	15.598
Totaal	124.264	68.936	39.730	15.598

Restantkredieten

Voorgesteld wordt om het krediet voor de ICT-investerings 2018 over te hevelen naar 2019. De gewenste overheveling (€ 55.328) bestaat uit de openstaande verplichtingen (€ 39.730) en het restantkrediet (€ 15.598). Voor de volledigheid wordt vermeld dat in de meerjarenbegroting 2018-2022 al rekening is gehouden met de volledige uitputting van dit krediet en dit heeft dus meerjarig geen hogere kapitaallasten tot gevolg.

5.2.2. Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De vorderingen van Prolander bestaan uit de rekening-courantverhouding met het Rijk en de overige vorderingen. De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Rekening-courantverhouding met het Rijk

Deze post betreft de aangehouden middelen op de rekening-courant relatie met het Rijk uit hoofde van het schatkistbankieren. Deze kunnen zonder beperking of boete worden omgezet in liquide middelen. De rekening-courantverhouding per 31 december 2018 bedraagt € 6.261.488. In onderstaande tabel is te zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren in 2018 is geweest.

(bedragen x € 1000)

Schatkistbankieren 2018		Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
(1a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	-	-	-
(1b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(1) = (1a) / (1b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden midd.	-	-	-	-
Drempelbedrag					
(2a)	Begrotingstotaal verslagjaar	8.162			
(2b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan €500 miljoen	8.162			
(2c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de €500 miljoen te boven gaat	-			
(2) = (2b)*0,75% + (2c)*0,2%	Drempelbedrag	250			
(3a) = (2) > (1)	Ruimte onder het drempelbedrag	250	250	250	250
(3b) = (1) > (2)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Overige vorderingen

De overige vorderingen bestaan uit de post debiteuren voor een bedrag van € 35.708. Voor de openstaande debiteurenpost is geen voorziening voor oninbaarheid opgenomen.

Overlopende activa

Overlopende activa zijn bijvoorbeeld facturen die in 2018 zijn betaald, maar eigenlijk betrekking hebben op een volgend boekjaar. Daarnaast kunnen overlopende activa ook betrekking hebben op opbrengsten in 2018 die op balansdatum nog niet zijn gefactureerd.

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

Deze post bestaat uit een btw bedrag à € 6.599 en een opbrengst à € 28.428 die toebehoort aan boekjaar 2018 maar op balansdatum nog niet is gefactureerd.

5.2.3. Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit het saldo van de algemene reserve, de bestemmingreserve(s) en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten.

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoeging	Onttrekking	Boekwaarde 31-12-2018
- Algemene reserve	289.716	163.200	158.525	294.391
- Te bestemmen resultaat	516.200	323.897	516.200	323.897
- Bestemmingsreserve OOP	463.809	353.000	543.296	273.513
Totaal eigen vermogen	1.269.725	840.097	1.218.021	891.801

Algemene reserve

De algemene reserve vormt de financiële weerstandscapaciteit voor het opvangen van financiële risico's en onvoorziene ontwikkelingen. In de gemeenschappelijke regeling is bepaald dat de algemene reserve (de weerstandscapaciteit) maximaal 10% van de jaaromzet mag bedragen. Als de algemene reserve boven de 10% komt, dient het meerdere te worden teruggestort aan de deelnemers. Voor het boekjaar 2018 bedraagt het gestelde maximum van de algemene reserve € 823.284⁶. De algemene reserve is ingesteld op 1 januari 2016 en kent geen einddatum.

In het boekjaar hebben er twee onttrekkingen plaatsgevonden uit de algemene reserve.

- Bestuursbesluit nr. 2018-01 (- € 52.025): na de vaststelling van de programmabegroting hebben zich een enkele ontwikkelingen voorgedaan die een financieel effect hebben op de vastgestelde begroting 2018. Daarnaast zijn er enkele budgetten bijgesteld en geactualiseerd. Voor een financieel sluitende begroting is een bedrag van €52.025 onttrokken uit de algemene reserve.
- Bestuursbesluit nr. 2018-04 (- € 106.500): voornamelijk door een verwachte toename van de personele lasten is een bedrag onttrokken uit de algemene reserve.

In het boekjaar heeft daarnaast de volgende storting plaatsgevonden in de algemene reserve.

- Bestuursbesluit nr. 2018-02 (+ € 163.200): een deel van het rekeningresultaat 2017 is toegevoegd aan de algemene reserve ten behoeve van het op voldoende niveau brengen van de weerstandscapaciteit voor de komende jaren.

Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Het gerealiseerde resultaat over het boekjaar 2018 bedraagt € 323.897. In hoofdstuk 4 is toegelicht hoe dit resultaat is ontstaan.

Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling

De bestemmingsreserve is ingesteld voor het dekken van de meerjarige extra lasten zoals vastgesteld in het organisatieontwikkelplan. De bestemmingsreserve is ingesteld op 16 juni 2017 en loopt tot en met 31 december 2019.

⁶ 10% van het totaal aan begrote baten zoals vermeld in de begroting 2018 vóór wijziging (10% van € 8.232.837).

In 2018 hebben er drie onttrekkingen plaatsgevonden uit de bestemmingsreserve.

- Bestuursbesluit nr. 2018-01 (- € 258.296): ten tijde van het opstellen van de programmabegroting 2018 was het OOP nog niet gereed. De financiële uitwerking van het OOP was daarom nog niet volledig in de programmabegroting 2018 opgenomen. Met deze mutatie zijn de budgetten in overeenstemming met het vastgestelde OOP in de exploitatie 2018 opgenomen.
- Bestuursbesluit nr. 2018-02 (- € 253.500): betreft de toevoeging aan de exploitatie van de overgehevelde OOP-middelen die bij de resultaatbestemming 2017 zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling. Met deze onttrekking worden de overgehevelde middelen weer toegevoegd aan de exploitatie voor de uitvoering van het OOP in 2018.
- Bestuursbesluit nr. 2018-03 (- € 32.000): in de bestuursvergadering van 6 maart 2018 is besloten dat Prolander een informatieplan dient op te stellen. Om hier uitvoering aan te geven is conform bestuursbesluit € 32.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling.

In het boekjaar heeft daarnaast een storting plaatsgevonden in de bestemmingsreserve.

- Bestuursbesluit nr. 2018-02 (+ € 353.000): het deel van het rekeningresultaat 2017 wat is ontstaan door een onderschrijding op het OOP-budget is weer toegevoegd aan de bestemmingsreserve ten behoeve van de uitvoering van het OOP in latere boekjaren.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

De vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer bestaan uit het saldo van de onderhandse leningen bij openbare lichamen.

Onderhandse leningen van openbare lichamen

Deze post heeft volledig betrekking op de onderhandse lening bij de provincie Drenthe. Het oorspronkelijke bedrag van de lening bedraagt € 1.866.594. Bij deze lening is sprake van een verschuldigd rentepercentage van 0%. Het oorspronkelijke bedrag van de lening is gelijk aan de kosten van de ICT- investering (2015) die door provincie Drenthe is voorgefinancierd. De jaarlijkse aflossing bedraagt € 466.649. De onderhandse leningen van openbare lichamen per 31 december 2018 bedragen € 466.649.

5.2.4. Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige schulden

De overige schulden bestaan uit de post crediteuren voor een bedrag van € 969.891 en de rekeningcourantverhoudingen met de provincie Groningen (bedrijf 2) van € 1.004.533 en de provincie Drenthe (bedrijf 3) van € 1.282.737.

Overlopende passiva

Overlopende passiva zijn baten die in 2018 als ontvangst zijn geboekt, maar die feitelijk tot 2019 of latere jaren behoren. Daarnaast bestaan overlopende passiva uit uitgaven die in 2018 als lasten zijn geboekt, maar die pas in 2019 of later daadwerkelijk tot een betaling zullen leiden.

Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen

Betreft de vooruit ontvangen deelnemersbijdragen van Groningen à € 720.240 en Drenthe à € 1.526.910 voor het eerste kwartaal van 2019.

Verplichtingen die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen

Het saldo van de verplichtingen die toebehoren tot boekjaar 2018 maar in het boekjaar 2019 tot betaling zullen leiden bedraagt €278.520. De verplichtingen zijn als volgt te specificeren:

• Nog af te dragen btw vierde kwartaal 2018:	€	240.061
• Nog te ontvangen facturen boekjaar 2018:	€	38.459

5.3. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode (boekjaar). Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar meer geld is uitgegeven dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld is overgehouden. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de organisatie. Tevens heeft het EMU-saldo een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht.

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is voor de decentrale overheden verplicht gesteld om het eigen EMU-saldo te vermelden in de begroting en jaarrekening.

Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo van Prolander komt op basis van de realisatie 2018 uit op € 129.658. Dit betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 129.658 euro lager zijn dan de inkomsten. Hieronder volgt een overzicht van de berekening van het EMU saldo.

Berekening EMU-saldo (bedragen x €1.000)		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
Periode		T-1	T	T
A.	Exploitatiesaldo vóór mutatie reserves	57	71	-378
B.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-308	-614	-508
C.	Mutatie voorzieningen	-	-	-
D.	Mutatie voorraden	-	-	-
E.	Boekwinst bij verkoop effecten en gerealiseerde boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-
Berekend EMU-saldo (A-B+C-D-E)		364	685	130

5.4. Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen

Op grond van artikel 53 BBV dient in de toelichting bij de balans de belangrijke financiële verplichtingen te worden opgenomen waaraan Prolander voor de komende jaren is gebonden. Hieronder zijn per overeenkomst de niet in de balans opgenomen rechten en/of verplichtingen per 31 december 2018 opgenomen. Hierbij is een ondergrens gehanteerd van € 10.000. Van garantstellingen is bij Prolander geen sprake.

Applicatiebeheer EBS - 2017 – 2019

Prolander maakt sinds begin 2016 gebruik van de Oracle E-Business Suite ter ondersteuning van een aantal bedrijfsprocessen waaronder het verwerken van inkoopfacturen, het registreren van gewerkte tijd en het administreren van projecten. Naast het reguliere applicatiebeheer bestaat de verplichting uit het implementeren van verschillende functionaliteiten zoals bepaald in de overeenkomst die is getekend op 10 februari 2017. De opdracht is eind 2018 verlengd met 1 jaar tot 31 december 2019.

Hitachi Capital Mobility - 2018 – 2022

Prolander beschikt over een zestal leaseauto's die gebruikt worden voor het maken van dienstreizen. De overeenkomst van de leasecontracten hebben een looptijd van 60 maanden (vijf jaar).

Dienstverleningsovereenkomsten - 2016 – 2019

De diensten die de provincies Groningen en Drenthe leveren ter ondersteuning van Prolander zijn in een dienstverleningsovereenkomst (DVO)⁷ vastgelegd. Deze overeenkomst is in werking getreden met ingang van 1 januari 2016 en heeft een looptijd van vier jaar. Voor de DVO vanaf 2020 worden in 2019 nieuwe afspraken gemaakt.

De omvang van de bovengenoemde financiële verplichtingen over de resterende looptijd is weergegeven in onderstaand overzicht. De opdrachtwaarde is afgerond op duizendtallen.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen	Totale omvang in € (afgerond)
- Applicatiebeheer EBS (2017-2019)	50.000
- Hitachi Capital Mobility (2018 - 2022)	112.000
- DVO - ICT dienstverlening (2016-2019)	414.000
- DVO - Huisvesting dienstverlening (2016-2019)	504.000
- DVO - HRM dienstverlening (2016-2019)	139.000
- DVO - Inkoopondersteuning (2016-2019)	18.000
- DVO - KCC dienstverlening (2016-2019)	22.000
- DVO - DIV dienstverlening (2016-2019)	55.000
Totaal	1.314.000

⁷ Van de dienstverleningsovereenkomsten "juridische dienstverlening" en "communicatieadvies" wordt geen gebruik gemaakt en wordt daarom ook niet gefactureerd. Om die reden niet opgenomen als meerjarige verplichting.

5.5. Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen

Er is geen sprake van aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen.

6. Analyse begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden* (bado) wordt de begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door het bestuur zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”

Begrotingsoverschrijdingen die niet bij het bestuur bekend zijn, worden als onrechtmatig beschouwd. Voor de beoordeling of er sprake is van een overschrijding van de begroting is gekeken naar de totaliteit van lasten voor mutatie met de reserves. De begroting van Prolander wordt gezien als één programma.

Totale lasten in de begroting 2018 na wijziging:	€	9.164.755	
Totaal gerealiseerde lasten 2018:	€	8.853.296	-/-
Verschil (oordeel):	€	<u>311.459</u>	

Op basis van de gerealiseerde lasten ten opzichte van de begrote lasten kan worden vastgesteld dat er sprake is van een onderschrijding van de begroting. Dit betekent dat er geen sprake is van een onrechtmatige begrotingsoverschrijding.

7. Wet normering topfunctionarissen

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in 2013 in werking getreden. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT worden de inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen aangepast bij ministeriële regeling (geïndexeerd). Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor Prolander is € 189.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

1. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Bedragen x € 1	E.M. van Everdingen
Functiegegevens	Directeur
Aanvang functievervulling in 2018	1-1-2018
Einde functievervulling in 2018	31-12-2018
Omvang dienstverband	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€109.044
Beloningen betaalbaar op termijn	€17.874
Subtotaal	€126.918
Individueel WNT-maximum	€189.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totale bezoldiging 2018	€126.918

Gegevens 2017	
Functiegegevens	Directeur
Aanvang functievervulling in 2017	1-1-2017
Einde functievervulling in 2017	31-12-2017
Omvang dienstverband	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€106.858
Beloningen betaalbaar op termijn	€16.569
Subtotaal	€123.427
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€181.000
Totale bezoldiging 2017	€123.427

2. Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

Naam topfunctionaris	Functie
C. Bijl	Lid bestuur
P.H.R. Brouns	Lid bestuur
H. Staghouwer	Lid bestuur
H. Jumelet	Lid bestuur

In 2018 heeft Prolander voldaan aan de bepalingen uit de WNT.

8. Gebeurtenissen na balansdatum

In het tijdspad van opstellen en vaststellen van de rekening moeten gunstige en ongunstige gebeurtenissen, die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum, altijd in de jaarrekening worden verwerkt als deze onontbeerlijk zijn voor het inzicht van het bestuur bij de vaststelling van de jaarstukken. Het gaat dan om gebeurtenissen met materiële bedragen ten opzichte van het totaal van baten en/of lasten. Hiervan is geen sprake bij de jaarrekening 2018.

9. Controleverklaring van de accountant

Het bestuur en de directie van
Gemeenschappelijke Regeling Prolander
T.a.v. mevrouw E.M. van Everdingen
Postbus 50040
9400 LA ASSEN

Groningen, 15 maart 2019

REQ3293460/ib

Geachte mevrouw Van Everdingen,

Hierbij ontvangt u een gewaarmerkt exemplaar van de jaarstukken van Gemeenschappelijke Regeling Prolander (hierna: GR Prolander) voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2018, voorzien van onze controleverklaring d.d. 15 maart 2019. Ook zenden wij u twee losse exemplaren van bovengenoemde controleverklaring.

Wij machtigen u, onder de condities genoemd in bijgaand informatieblad Openbaarmaking van controleverklaringen, onze in de bijlage opgenomen controleverklaring op te nemen en openbaar te maken in de sectie "9. Controleverklaring van de accountant" van de jaarstukken voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2018, die overeenkomen met het bijgevoegde gewaarmerkte exemplaar, mits het bestuur de gecontroleerde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan samen met de jaarstukken.

Onze controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Wij verzoeken u onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening op te nemen in de te deponeren en openbaar te maken jaarstukken. Wij sluiten één exemplaar bij van onze controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw archief. Het publiceren van de door ons voor identificatie-doeleinden gewaarmerkte jaarstukken is niet toegestaan.

Overigens wijzen wij erop dat, indien tot het bestuur omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, een dergelijke aanpassing nog voor de vergadering van het bestuur waarin de vaststelling van de jaarstukken staat geagendeerd moet worden gemaakt. Uiteraard vervalt in die situatie onze bovengenoemde machtiging.

Alle leden van de directie en het bestuur dienen één exemplaar van de jaarrekening te ondertekenen en de vaststelling van de jaarrekening door het bestuur dient te worden genotuleerd.

Indien u deze jaarstukken waaronder de door de accountant gecontroleerde jaarrekening opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken goed zijn afgescheiden van andere informatie.

Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("U verlaat de beveiligde jaarstukken, waaronder de door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

Tot het geven van een nadere toelichting zijn wij graag bereid.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

D.E. Engwerda RA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

Bijlagen: Controleverklaring zonder persoonlijke handtekening ten behoeve van opname in de
overige gegevens van de jaarstukken
Controleverklaring voorzien van de originele handtekening ten behoeve van uw archief
Gewaarmerkt exemplaar van de jaarstukken
Informatieblad Openbaarmaking van controleverklaringen

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Gemeenschappelijke Regeling Prolander (hierna: GR Prolander)

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van GR Prolander te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- ▶ geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van GR Prolander op 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- ▶ zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van GR Prolander, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, die bij besluit van 5 februari 2018 is vastgesteld door het bestuur.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ het overzicht van baten en lasten over 2018;
- ▶ de balans per 31 december 2018;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
- ▶ de bijlage met een gedetailleerd overzicht van de overhead (bijlage 4);
- ▶ de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld (bijlage 5).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door het bestuur op 15 februari 2018 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van GR Prolander zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 88.500. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- de bijlagen, waaronder bijlage 1 met de wijzigingen op de begroting 2018 voor wijziging, bijlage 2 met de berekening van de financiële kengetallen, bijlage 3 met het gedetailleerde overzicht van de activa, bijlage 4 met het gedetailleerde overzicht van de overhead en bijlage 6 met de lijst met afkortingen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie van GR Prolander is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV en de bijlagen.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en het bestuur voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV.

De directie is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van GR Prolander, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, die bij besluit van 5 februari 2018 is vastgesteld door het bestuur.

In dit kader is de directie tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben, waar relevant, professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het bestuur op 15 februari 2018, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ Het identificeren en inschatten van de risico's,
 - ▶ dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - ▶ dat baten en lasten, alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- ▶ Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 15 maart 2019

Ernst & Young Accountants LLP

D.E. Engwerda RA

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Gemeenschappelijke Regeling Prolander (hierna: GR Prolander)

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van GR Prolander te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- ▶ geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van GR Prolander op 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- ▶ zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van GR Prolander, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, die bij besluit van 5 februari 2018 is vastgesteld door het bestuur.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ het overzicht van baten en lasten over 2018;
- ▶ de balans per 31 december 2018;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
- ▶ de bijlage met een gedetailleerd overzicht van de overhead (bijlage 4);
- ▶ de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld (bijlage 5).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door het bestuur op 15 februari 2018 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van GR Prolander zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 88.500. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- de bijlagen, waaronder bijlage 1 met de wijzigingen op de begroting 2018 voor wijziging, bijlage 2 met de berekening van de financiële kengetallen, bijlage 3 met het gedetailleerde overzicht van de activa, bijlage 4 met het gedetailleerde overzicht van de overhead en bijlage 6 met de lijst met afkortingen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie van GR Prolander is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV en de bijlagen.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en het bestuur voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV.

De directie is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van GR Prolander, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, die bij besluit van 5 februari 2018 is vastgesteld door het bestuur.

In dit kader is de directie tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben, waar relevant, professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het bestuur op 15 februari 2018, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ Het identificeren en inschatten van de risico's,
 - ▶ dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - ▶ dat baten en lasten, alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- ▶ Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.

- ▶ Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- ▶ Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen.
- ▶ Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- ▶ Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 15 maart 2019

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. D.E. Engwerda RA

Openbaarmaking van controleverklaringen

1 Conditie

De machtiging om de controleverklaring openbaar te maken wordt gegeven onder de volgende condities:

- ▶ Indien na het verlenen van deze machtiging feiten en omstandigheden bekend worden die van essentiële betekenis zijn voor het beeld dat de jaarrekening oproept, is nader overleg met de accountant noodzakelijk.
- ▶ De machtiging heeft betrekking op het opnemen van de controleverklaring in het ten behoeve van de algemene vergadering uit te brengen verslag, waarin ook de opgemaakte jaarrekening wordt opgenomen.
- ▶ De machtiging heeft ook betrekking op het opnemen van de controleverklaring in het bij het handelsregister te deponeren verslag, mits de behandeling van de jaarrekening op de algemene vergadering niet tot aanpassing leidt.
- ▶ De voor deponering bij het handelsregister bestemde jaarrekening waarin op grond van artikel 2:397 BW vereenvoudigingen zijn aangebracht, dient te zijn ontleend aan de door de algemene vergadering vastgestelde jaarrekening. Een concept van deze voor deponering bij het handelsregister bestemde jaarrekening dient aan ons ter inzage te worden gegeven.
- ▶ De controleverklaring kan ook worden toegevoegd indien de jaarrekening op elektronische wijze, bijvoorbeeld op internet, wordt openbaar gemaakt. Deze jaarrekening dient de volledige jaarrekening te zijn en deze dient goed te zijn afgescheiden van andere gelijktijdig elektronisch openbaar gemaakte informatie.
- ▶ Indien de reeds openbaar gemaakte jaarrekening wordt opgenomen in een ander stuk dat zal worden openbaar gemaakt, is voor het opnemen van de controleverklaring daarbij opnieuw toestemming van de accountant nodig.

2 Toelichting op de condities

2.1 Raad van commissarissen en raad van bestuur

De accountant zendt zijn controleverklaring doorgaans aan de raad van commissarissen en de raad van bestuur. Dit is in overeenstemming met Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) dat in artikel 393 onder meer zegt: "De accountant geeft de uitslag van zijn onderzoek weer in een verklaring". "De accountant brengt omtrent zijn onderzoek verslag uit aan de raad van commissarissen en aan het bestuur."

2.2 Algemene vergadering

Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan na uitdrukkelijke toestemming van de accountant. In dit kader wordt onder openbaarmaking verstaan het beschikbaar stellen voor het publiek, dan wel aan een zodanige kring van personen dat deze met het publiek gelijk is te stellen. Verspreiding onder aandeelhouders c.q. leden valt ook onder dit begrip openbaar maken, zodat voor het opnemen van de controleverklaring in het verslag dat aan de algemene vergadering wordt uitgebracht machtiging van de accountant nodig is.

2.3 Controleverklaring plus verantwoording

De machtiging heeft betrekking op publicatie in het verslag waarin tevens is opgenomen de jaarrekening waarop de controleverklaring betrekking heeft. Deze conditie stoeft op de beroepsregels die zeggen dat het de accountant verboden is toestemming te geven tot openbaarmaking van zijn verklaring anders dan tezamen met de verantwoording waarop die verklaring betrekking heeft. De accountant zal ook altijd de overige inhoud van het verslag willen zien, omdat het hem niet toegestaan is toestemming tot openbaarmaking van zijn verklaring te verlenen indien door de inhoud van de gezamenlijk openbaar gemaakte stukken een onjuiste indruk omtrent de betekenis van de jaarrekening wordt gewekt.

2.4 Gebeurtenissen tussen datum controleverklaring en algemene vergadering

Aandacht dient geschonken te worden aan het feit dat zich tussen de datum van de controleverklaring en de datum van de algemene vergadering waarin omtrent de vaststelling van de jaarrekening wordt beslist, feiten of omstandigheden kunnen voordoen die van essentiële betekenis zijn voor het beeld dat de jaarrekening oproept. De accountant dient namelijk op grond van COS 560 controlewerkzaamheden te verrichten die er op gericht zijn toereikende controle-informatie te verkrijgen dat alle gebeurtenissen voor de datum van de controleverklaring die aanpassing van of vermelding in de jaarrekening vereisen, zijn gesignaleerd.

Indien de accountant gebeurtenissen ter kennis komen, die van materiële betekenis kunnen zijn voor de jaarrekening, dient de accountant te overwegen of die gebeurtenissen juist zijn verwerkt en toereikend zijn vermeld in de toelichting bij de jaarrekening. Als de accountant tussen de datum van de controleverklaring en de datum dat de jaarrekening openbaar wordt gemaakt, kennis neemt van een feit dat de jaarrekening materieel zou kunnen beïnvloeden, dient de accountant te beoordelen of de jaarrekening moet worden gewijzigd, de kwestie te bespreken met de leiding en te handelen zoals op grond van de omstandigheden noodzakelijk is.

2.5 Handelsregister

De jaarrekening wordt (bij onder titel 9 BW2 vallende rechtspersonen samen met het jaarverslag en de overige gegevens) overgelegd aan de algemene vergadering. De algemene vergadering beslist over de vaststelling van de jaarrekening. Pas na de vaststelling van de jaarrekening door de algemene vergadering is sprake van een vennootschappelijke jaarrekening. Deze jaarrekening zal in de regel in ongewijzigde vorm worden vastgesteld. Aan de vennootschappelijke jaarrekening moet als onderdeel van de overige gegevens de controleverklaring worden toegevoegd. De tekst hiervan is normaal gesproken identiek aan de eerder afgelegde controleverklaring. Het is de vennootschappelijke jaarrekening die samen met het jaarverslag en de overige gegevens bij het handelsregister wordt openbaar gemaakt. Onder de overige gegevens behoort dan te zijn opgenomen de controleverklaring die behoort bij de volledige jaarrekening. Indien de behandeling van de jaarrekening op de algemene vergadering niet tot aanpassing leidt, kan de controleverklaring worden toegevoegd aan de door de algemene vergadering vastgestelde jaarrekening en bij tijdige deponering van het verslag ten kantore van het handelsregister als onderdeel van dit verslag worden openbaar gemaakt.

2.6 Openbaarmaking op andere wijze

De jaarrekening kan ook worden openbaar gemaakt op andere wijze dan door deponering bij het handelsregister. De controleverklaring kan ook dan worden toegevoegd, mits het gaat om openbaarmaking van de volledige jaarrekening. Indien een deel van een jaarrekening dan wel een verkorte jaarrekening openbaar wordt gemaakt, is het niet toegestaan dat daarbij enigzins door de accountant gegeven mededeling wordt openbaar gemaakt, tenzij:

- a. hij tot het oordeel is gekomen dat in de gegeven omstandigheden het desbetreffende stuk toereikend is; of
- b. op grond van wettelijke voorschriften met openbaarmaking van het desbetreffende stuk kan worden volstaan.

Indien niet de volledige jaarrekening wordt openbaar gemaakt, is nader overleg met de accountant noodzakelijk. Bij het opnemen van de jaarrekening en de controleverklaring op internet dient gewaarborgd te worden dat de jaarrekening goed is afgescheiden van andere informatie op de internetsite. De scheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarrekening in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarrekening verlaat.

2.7 Opnemen in een ander stuk

Indien de reeds openbaar gemaakte jaarrekening wordt opgenomen in een ander stuk dat zal worden openbaar gemaakt, is sprake van een nieuwe openbaarmaking en is opnieuw toestemming van de accountant nodig. Een voorbeeld van deze situatie is de publicatie van een emissieprospectus met daarin opgenomen de jaarrekening, nadat dezelfde jaarrekening tezamen met de andere jaarstukken is gedeponeerd bij het handelsregister. Voor elke nieuwe openbaarmaking is dus opnieuw toestemming van de accountant nodig.

2.8 Gebeurtenissen na de algemene vergadering

Indien na de vaststelling van de jaarrekening feiten en omstandigheden bekend zijn geworden waardoor de jaarrekening niet langer het wettelijk vereiste inzicht geeft, moet niettemin de bij de vastgestelde jaarrekening afgegeven controleverklaring worden gehandhaafd, evenals de bij het handelsregister neergelegde controleverklaring. In dat geval dient de rechtspersoon over deze feiten en omstandigheden een mededeling bij het handelsregister te deponeren, voorzien van een controleverklaring. Ook in deze situatie is nader overleg met de accountant noodzakelijk.

Bijlagen

Bijlage 1 – Wijzigingen op de begroting 2018 voor wijziging

Gedurende het boekjaar is de begroting op enkele onderdelen gewijzigd. De wijzigingen zijn in onderstaand overzicht op het niveau van prestatie weergegeven.

Exploitatiebegroting 2018	Begr. 2018 v. wijziging	1e begr. wijz. 2018	2e begr. wijz. 2018	3e begr. wijz. 2018	4e begr. wijz. 2018	Begr. 2018 n. wijziging
Personele kosten	6.383.424	668.812	253.000	32.000	109.500	7.446.736
Loonkosten	5.735.213	410.517	-	-	133.500	6.279.230
Aanvullende bedrijfsvoering	249.729	-	-	-	-24.000	225.729
Overige bijkomende kosten	298.482	-17.705	-	-	-	280.777
Organisatieontwikkeling	100.000	276.000	253.000	32.000	-	661.000
Materiele kosten	1.778.080	-50.061	-	-	-10.000	1.718.019
Huisvesting	504.000	-	-	-	-	504.000
Automatisering	427.500	-	-	-	5.000	432.500
Archiefkosten	33.000	-13.000	-	-	-5.000	15.000
Kapitaallasten investeringen	613.580	-37.061	-	-	-	576.519
Externe deskundigen	50.000	25.000	-	-	-	75.000
Kantoorkosten	100.000	-25.000	-	-	-10.000	65.000
Onvoorzien	50.000	-	-	-	-	50.000
Totaal lasten	8.161.504	618.751	253.000	32.000	99.500	9.164.755
Ontvangsten	-8.232.837	-237.097	-	-	7.000	-8.462.934
Bijdrage Drenthe	-5.594.107	-	-	-	-	-5.594.107
Bijdrage Groningen	-2.638.730	-	-	-	-	-2.638.730
Aanvullende opdrachten	-	-237.097	-	-	7.000	-230.097
Overige incidentele baten	-	-	-	-	-	-
Totaal baten	-8.232.837	-237.097	-	-	7.000	-8.462.934
Saldo van baten en lasten	-71.333	381.654	253.000	32.000	106.500	701.821
Mutatie in de reserves	-	-310.321	-253.000	-32.000	-106.500	-701.821
Totaal begrotingsresultaat	-71.333	71.333	-	-	-	-

Korte toelichting per mutatie

Eerste begrotingswijziging 2018:

Met de eerste wijziging zijn enkele budgetten bijgesteld en geactualiseerd. Onder andere de nieuwe ontwikkelingen zijn hierin meegenomen.

Tweede begrotingswijziging 2018:

Vanuit de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling is een bedrag van € 253.000 onttrokken. Dit zijn de OOP-middelen uit 2017 die zijn overgeheveld naar de exploitatie 2018.

Derde begrotingswijziging 2018:

Vanuit de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling is een bedrag van € 32.000 onttrokken ten behoeve van het opstellen van het ICT-informatieplan.

Vierde begrotingswijziging 2018:

Vanuit de algemene reserve is een bedrag van € 106.500 onttrokken ten behoeve van het bijstellen van enkele budgetten aan de hand van de realisatie tot en met september 2018.

Bijlage 2 – Berekening financiële kengetallen

Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle leningen)

$(A+B+C-D-E-F-G)/H * 100\%$	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
A. Vaste schulden	933.297	466.649	466.649
B. Netto vlottende schuld	3.444.845	3.444.845	3.257.161
C. Overlopende passiva	2.647.423	2.647.423	2.525.670
D1. Financiële vaste activa	-	-	-
D2. Financiële vaste activa	-	-	-
E. Uitzettingen	6.973.956	6.649.241	6.297.196
F. Liquide middelen	-	-	-
G. Overlopende activa	4.695	4.695	35.028
H. Totale baten (excl. mutatie reserves)	8.245.117	8.469.934	8.475.372
Netto schuldquote	0,57%	-1,12%	-0,98%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	0,57%	-1,12%	-0,98%

Solvabiliteit

$(A/B) * 100\%$	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
A. Eigen vermogen	1.269.725	959.404	891.801
B. Totaal passiva	8.295.290	7.518.321	7.141.280
Solvabiliteitsratio	15,31%	12,76%	12,49%

Structurele exploitatieruimte

$((B-A)+(D-C))/€ * 100\%$	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
A. Structurele lasten (excl. mutatie reserves)	8.019.284	8.061.504	8.255.249
B. Structurele baten (excl. mutatie reserves)	8.088.833	8.232.837	8.232.837
C. Structurele toevoegingen aan reserves	-	-	-
D. Structurele onttrekkingen aan reserves	-	-	-
E. Totaal baten (excl. mutatie reserves)	8.245.117	8.469.934	8.475.372
Structurele exploitatieruimte	0,84%	2,02%	-0,26%

Solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers

$(A/B) * 100\%$	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
A. Eigen vermogen	1.269.725	959.404	891.801
B. Totaal passiva (-/- rekeningcourantverhouding)	4.921.205	4.144.236	4.854.010
Solvabiliteit na correctie	25,80%	23,15%	18,37%

Bijlage 3 – Gedetailleerd overzicht van de activa

Materiële vaste activa	Aanschaf-waarde	Boekwaarde 31-12-2017	Investerings boekjaar	Afschrijvingen boekjaar	Boekwaarde 31-12-2018
Investerings met economisch nut					
Overige materiële vaste activa	2.375.010	1.316.639	68.936	576.519	809.057
- ICT-investering (2015)	1.648.641	824.321	-	412.160	412.161
- VRIS-investering (2015)	217.953	108.977	-	54.488	54.489
- ICT-investering (2016)	4.063	3.047	-	1.016	2.032
- Project digitalisering (2016)	220.490	165.368	-	55.123	110.245
- ICT-investering (2017)	51.847	51.847	-	12.962	38.885
- VRIS-investering (2017)	63.920	63.920	-	15.980	47.940
- Project digitalisering (2017)	99.160	99.160	-	24.790	74.370
- ICT-investering (2018)	68.936	-	68.936	-	68.936
Totaal vaste activa	2.375.010	1.316.639	68.936	576.519	809.057

Bijlage 4 – Gedetailleerd overzicht overhead

Overhead 2018	Aandeel overhead	Begroting. 2018 voor wijziging	Realisatie 2018
Prestatie	in %	Saldo	Saldo
Loonkosten	12,05%	691.093	738.392
Aanvullende bedrijfsvoering	100,00%	249.729	224.952
Overige bijkomende kosten	100,00%	298.482	287.215
Organisatieontwikkeling	100,00%	100.000	549.144
Totaal personele kosten		1.339.304	1.799.704
Huisvesting	100,00%	504.000	504.000
Automatisering	100,00%	427.500	432.000
Archiefkosten	100,00%	33.000	18.830
Kapitaallasten investeringen	12,05%	73.936	69.471
Externe deskundigen	12,05%	6.025	5.851
Kantoorkosten	100,00%	100.000	64.395
Onvoorzien	0,00%	-	-
Totaal materiële kosten		1.144.461	1.094.546
Totaal lasten		2.483.766	2.894.250

	Begroting. 2018 voor wijziging	Realisatie 2018
A. Totaal overhead	2.483.766	2.894.250
B. Totaal lasten cf. overzicht baten en lasten	8.161.504	8.853.296
Percentage overhead (A / B)	30,43%	32,69%

Bijlage 5 – Taakveldenoverzicht

Overzicht taakvelden		Realisatie 2018		
Taakvelden	Lasten	Baten	Saldo	
0.5 Overige baten en lasten	-	-	-	
0.6 Overhead	2.894.250	-	2.894.250	
0.8 Mutatie reserves	-	-701.821	-701.821	
0.9 Resultaat	323.897	-	323.897	
0. Algemene dekkingsmiddelen	3.218.147	-701.821	2.516.326	
1.1 Provinciale Staten ⁸	21.000	-	21.000	
1. Bestuur	21.000	-	21.000	
5.1 Natuurontwikkeling	5.766.442	-8.230.441	-2.463.999	
5.2 Beheer natuurgebieden	171.604	-244.931	-73.327	
5. Natuur	5.938.046	-8.475.372	-2.537.326	
Totaal taakvelden	9.177.193	-9.177.193	-	

⁸ Deze kosten hebben betrekking op accountantskosten en vallen daarmee onder taakveld 1.1., Provinciale Staten.

Bijlage 6 – Lijst met afkortingen

Afkorting	Volledige omschrijving afkorting
AO	Administratieve Organisatie
Arbo	Arbeidsomstandigheden
Bado	Besluit accountantscontrole decentrale overheden
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording (wetgeving)
btw	Belasting toegevoegde waarde
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DVO	Dienstverleningsovereenkomst(en)
EBS	E-Business Suite (financieel systeem)
EZ	Economische Zaken
fte	fulltime-equivalent
GEO diensten	Geografische diensten
GIS	Geografisch informatiesysteem
GR	Gemeenschappelijke Regeling
ha	Hectare
HRM	Human Resource Management
HR-systemen	Human Resource-systemen
ICT	Informatietechnologie
KCC	Klantcontactcentrum
NNN	Nationale Natuurnetwerk
OOP	Organisatieontwikkelingsplan
P&C-cyclus	Planning- en controlcyclus
PAS	Programma Aanpak Stikstof
PIOFACH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering/Administratie, Communicatie en Huisvesting (overhead)
PMV	Provinciale Maandverantwoording
PPO	Provinciale Prestatieovereenkomst
PPOV	Provinciale prestatieovereenkomst verantwoording
VRIS	Vastgoedregistratiesysteem
Wet fido	Wet financiering decentrale overheden
WNT	Wet normering topinkomens